

Załącznik
do Uchwały Nr 533/LXIV/2010
Rady Miejskiej Jeleniej Góry
z dnia 23 lutego 2010 r.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
MIASTA JELENIEJ GÓRY
NA LATA 2010 – 2015**

Jelenia Góra, 2009 r.

SPIS TREŚCI

	Strona
I. WPROWADZENIE	3
II. DIAGNOZA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA JELENIEJ GÓRY	5
1. Charakterystyka Jeleniej Góry	5
2. Uwarunkowania demograficzne	6
3. Uwarunkowania społeczne	9
3.1. Dostęp do edukacji	9
3.2. Dostęp do usług zdrowotnych	12
3.3. Wykluczenie społeczne i ubóstwo	14
4. Alkoholizm	18
5. Narkomania	20
6. Niepełnosprawność	21
6.1. Rehabilitacja społeczna	22
6.2. Rehabilitacja zawodowa	24
6.3. Edukacja dzieci i młodzieży niepełnosprawnej	27
6.4. Instytucje realizujące zadania na rzecz osób niepełnosprawnych	29
7. Promocja zdrowia psychicznego	31
8. Opieka nad osobami starszymi	32
9. Opieka nad dzieckiem i rodziną	33
10. Bezdomność	36
11. Uwarunkowania ekonomiczne	37
12. Analiza strategiczna	40
III. CELE POLITYKI SPOŁECZNEJ	41
IV. PODMIOTY REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU POLITYKI SPOŁECZNEJ	49
V. ZAKOŃCZENIE	51
BIBLIOGRAFIA	52

I. WPROWADZENIE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Jeleniej Góry na lata 2010-2015 stanowi dokument wyznaczający główne kierunki działań Miasta w obszarze polityki społecznej oraz działań na rzecz integracji społecznej. Stanowi również integralną część Strategii Rozwoju Jeleniej Góry na lata 2004-2015.

W 2000 r. kraje Unii Europejskiej przyjęły do realizacji Strategię Lizbońską, której celem było uczynienie z Unii Europejskiej obszaru o dynamicznie rozwijającej się gospodarce, przy jednoczesnym wzroście zatrudnienia i spójności społecznej z poszanowaniem środowiska naturalnego. Pięcioletnia realizacja owej Strategii potwierdziła, że Europejski Model Społeczny powinien opierać się na dwóch głównych celach: pełnym zatrudnieniu i spójności społecznej. Przyjmując te cele, a także założenia określone w Strategii Lizbońskiej, Ministerstwo Polityki Społecznej opracowało Strategię Polityki Społecznej na lata 2007-2013 – dokument towarzyszący realizacji Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013. W przyjętym dokumencie Ministerstwo zakłada, że odpowiednio zaprojektowana i wdrożona polityka społeczna stanowi inwestycję, która procentuje dla wszystkich obywateli. Działania zmierzające do integracji społecznej zwiększają potencjał rozwoju, a także sprzyjają zwiększeniu aktywności społecznej, w tym szczególnie w obszarze rynku pracy.

Główne kierunki działań dla Województwa Dolnośląskiego zostały określone w Dolnośląskiej Strategii Integracji Społecznej na lata 2005-2013.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Jeleniej Góry ma na celu ułatwienie koordynacji podejmowanych działań tak, by były one jak najbardziej efektywne.

Zadaniem polityki społecznej i działań na rzecz integracji jest stałe wzmacnianie potencjału społecznego mieszkańców w taki sposób, by byli oni w stanie samodzielnie rozwiązywać problemy stojące przed nimi, by potrafili podejmować aktywne działania na rzecz dobra wspólnego w obrębie społeczności lokalnej, w której żyją. Integracja i polityka społeczna, to także rozwiązania systemowe mające na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych. To również przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób i grup, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej i nie potrafią sobie poradzić, a także działania na rzecz przywracania im możliwości pełnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Celem Strategii jest identyfikacja problemów społecznych w Mieście oraz określenie sposobów ich rozwiązywania. Należy przez to rozumieć realizację celów strategicznych i operacyjnych oraz działań praktycznych zmierzających do osiągnięcia wizji określonej dla

sfery społecznej Strategii Rozwoju Miasta. W ramach Strategii zostały sprecyzowane priorytety oraz założenia polityki społecznej, zostały zidentyfikowane programy niezbędne do osiągnięcia wyznaczonych celów.

Realizacja niniejszej Strategii ukierunkowana jest także na ograniczanie przyczyn ubóstwa i patologii społecznej, podejmowania działań profilaktycznych i prewencyjnych zabezpieczających przed utratą bezpieczeństwa socjalnego, poszerzania obszarów aktywności indywidualnej i grupowej z promowaniem zaradności i samodzielności, popierania różnych form uczestnictwa osób i środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym, rozbudowy systemu opieki środowiskowej, wspierania rodziny, polepszania usług zdrowotnych dla osób starszych, chorych i niepełnosprawnych.

Ponadto, zakłada się, że realizacja tej Strategii umożliwi przejście od modelu pomocy nastawionego głównie na udzielanie różnych form wsparcia, w tym materialnego, do modelu partycypacyjnego kładącego nacisk na wzmocnienie postaw aktywnych oraz wspieranie osób i rodzin w rozwiązywaniu przez nich swoich trudnych sytuacji życiowych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Jeleniej Góry jest dokumentem otwartym ze względu na zmieniającą się rzeczywistość społeczną. Realizacji Strategii towarzyszyć będzie monitoring i ewaluacja osiągania celów operacyjnych oraz wynikających z nich konkretnych zadań, ponieważ nadrzędnym celem Strategii jest społeczeństwo zintegrowane, wolne od problemów wykluczenia społecznego i ubóstwa.

II. DIAGNOZA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA JELENIEJ GÓRY

Istotnym elementem wpływającym na prowadzenie skutecznej polityki społecznej i integracyjnej są uwarunkowania wynikające bezpośrednio z oceny bieżącej sytuacji społeczno-gospodarczej Jeleniej Góry i możliwych do zidentyfikowania tendencji w takich obszarach problemowych jak: stan i struktura wieku ludności, wykształcenie, zatrudnienie, rynek pracy, bezrobocie, niepełnosprawność, profilaktyka uzależnień, pomoc społeczna, warunki życia ludności oraz aktywność obywatelska, dostęp do edukacji i infrastruktury społecznej oraz świadczeń medycznych. Opracowując Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Jeleniej Góry starano się nie tylko opisać aktualny stan w poszczególnych obszarach problemowych, ale także wskazać główne kierunki przemian.

1. Charakterystyka Jeleniej Góry

Jelenia Góra położona jest w centrum śródgórskiej kotliny na wysokości od 330 do 370 m n.p.m. Od zachodu miasto otaczają Góry Izerskie, od północy Góry Kaczawskie, od wschodu Rudawy Janowickie, a od południa najwyższe pasmo Sudetów – Karkonosze z najwyższym szczytem Śnieżką (1603 m n.p.m.). Przez Miasto przepływają rzeki: Bóbr, Kamienna, Wrzosówka i Pijawnik.

Powierzchnia Miasta wynosi 109,2 km², z czego 38,7% stanowią tereny użytkowane rolniczo, 31,6% tereny leśne i 23,2% tereny zurbanizowane.

W Jeleniej Górze zamieszkuje ponad 85 tys. mieszkańców, a gęstość zaludnienia wynosi 789 osób na 1 km² powierzchni. Miasto tworzy jednostkę osadniczą składającą się z trzech uprzednio odrębnych ośrodków miejskich: Jelenia Góra, Cieplice oraz Sobieszów. W granicach Miasta znajdują się także były wiejskie układy osadnicze, tj.: Maciejowa, Czarne, Malinnik, Strupice, Goduszyn oraz osada śródgórską – Jagniątków.

W 2008 roku wyodrębniona została jednostka pomocnicza Uzdrowisko Cieplice, która uzyskała status uzdrowiska.

Miasto graniczy z gminami: Jeżów Sudecki, Mysłakowice, Podgórzyn, Stara Kamienica, Piechowice i Janowice Wielkie. Ponadto na odcinku 4 km graniczy bezpośrednio z Republiką Czeską. Do granicy z Niemcami odległość wynosi nieco powyżej 70 km.

Miasto jest siedzibą władz miejskich i władz powiatowych. Jest też ważnym centrum produkcyjnym i usługowym regionu.

2. Uwarunkowania demograficzne

Zachodzące w ostatnich latach procesy demograficzne silnie oddziałują na sytuację społeczno-ekonomiczną kraju oraz poszczególnych regionów i gmin. Prognozy demograficzne stanowią zapowiedź umocnienia się obserwowanych trendów, które z kolei powodują konieczność planowania działań mających na celu przeciwdziałanie niekorzystnym zjawiskom oraz niwelowanie ich skutków.

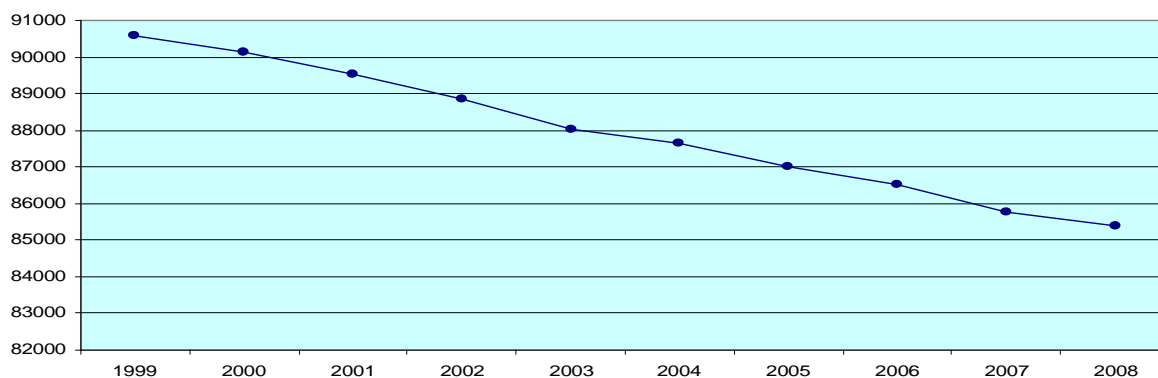
Do zjawisk, które w największym stopniu wpływają na sytuację społeczno-ekonomiczną miasta Jelenia Góra, jest utrzymujący się od wielu lat ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego oraz stale zmniejszająca się liczba mieszkańców Miasta. Sytuację demograficzną Jeleniej Góry w latach 1999-2008 przedstawia poniższe zestawienie:

Podstawowe dane demograficzne w latach 1999-2008

Rok	Liczba ludności	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny	Saldo migracji wewnętrznej i zewnętrznej
1999	90 573	618	966	-348	-119
2000	90 130	668	923	-255	-225
2001	89 540	657	941	-284	-82
2002	88 866	633	908	-275	-263
2003	88 034	642	876	-234	-319
2004	87 643	631	951	-320	-404
2005	87 017	656	912	-256	-274
2006	86 503	674	1023	-349	-254
2007	85 782	687	944	-257	-349
2008	85 378	710	968	-258	-295

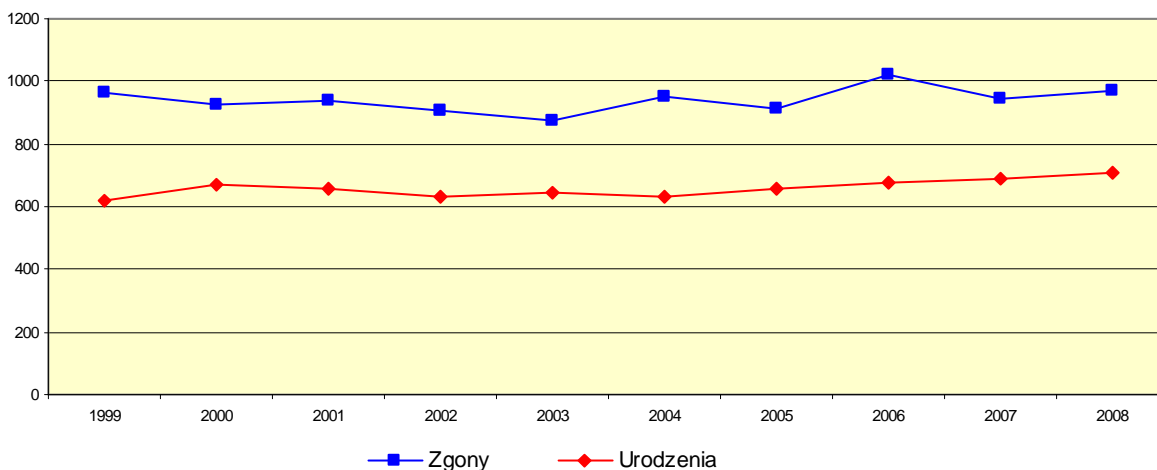
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Regionalnych

Przedstawione zestawienie danych statystycznych za okres 10 lat, wyraźnie wskazuje na systematyczny spadek liczby mieszkańców Jeleniej Góry. W latach 1999-2008 liczba ludności zmniejszyła się o ponad 5 tys. mieszkańców, tj. z 90,6 tys. w roku 1999 do nieco ponad 85 tys. w roku 2008. Zjawisko to ilustruje rysunek 1.

Rys.1. Liczba mieszkańców Jeleniej Góry w latach 1999-2008

Jednym z istotnych czynników wpływających na zmniejszanie się liczby mieszkańców Jeleniej Góry jest występujący, od wielu lat ujemny bilans liczby urodzeń i liczby zgonów. Przyrost naturalny na najniższym poziomie odnotowano w roku 2006, tj. (-349). Obecnie wskaźnik ten utrzymuje się na poziomie (-258). Stosunek liczby urodzeń do liczby zgonów przedstawia rysunek 2 .

Rys.2. Przyrost naturalny ludności w latach 1999-2008

Innym, równie ważnym czynnikiem powodującym zmniejszanie się liczby mieszkańców Jeleniej Góry, jest zjawisko migracji wewnętrznej i zewnętrznej. W latach 1999-2008 ujemne saldo migracji wahało się w granicach od (-404) w 2004 roku do (-82) w roku 2001. Obecnie wskaźnik ten utrzymuje się na poziomie (-295) osób. Szczególną uwagę należy zwrócić na migrację młodych, wykształconych mieszkańców miasta. Główną przyczyną tego zjawiska jest atrakcyjna oferta dużych miast i możliwości pracy w innych krajach.

Od kilku lat obserwuje się także, niekorzystne zjawisko dotyczące migracji młodych kobiet. Coraz więcej kobiet w poszukiwaniu lepszego zarobku wyjeżdża do krajów Unii Europejskiej, w szczególności do Niemiec. Zjawisko to, jest coraz bardziej powszechne i niesie negatywne konsekwencje, które w efekcie odbijają się na życiu całej rodziny a w szczególności dzieci.

W Jeleniej Górze, podobnie jak w całym kraju, obserwuje się proces niekorzystnych zmian w strukturze wiekowej ludności, tzn. maleje liczba osób w wieku przedprodukcyjnym na rzecz wzrostu liczby mieszkańców w wieku emerytalnym.

Strukturę mieszkańców Jeleniej Góry według grup wiekowych w latach 1999-2008 przedstawia poniższe zestawienie:

Struktura ludności Jeleniej Góry w latach 1999-2008

- według grup wiekowych

(%)

Grupy wiekowe	Lata									
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	20,7	19,9	19,0	18,1	17,2	16,7	16,3	15,9	15,5	15,2
Ludność w wieku produkcyjnym	62,6	63,1	63,7	64,4	65,1	65,4	65,7	65,9	65,7	65,5
Ludność w wieku poprodukcyjnym	16,7	17,0	17,3	17,5	17,7	17,9	18,1	18,3	18,8	19,3

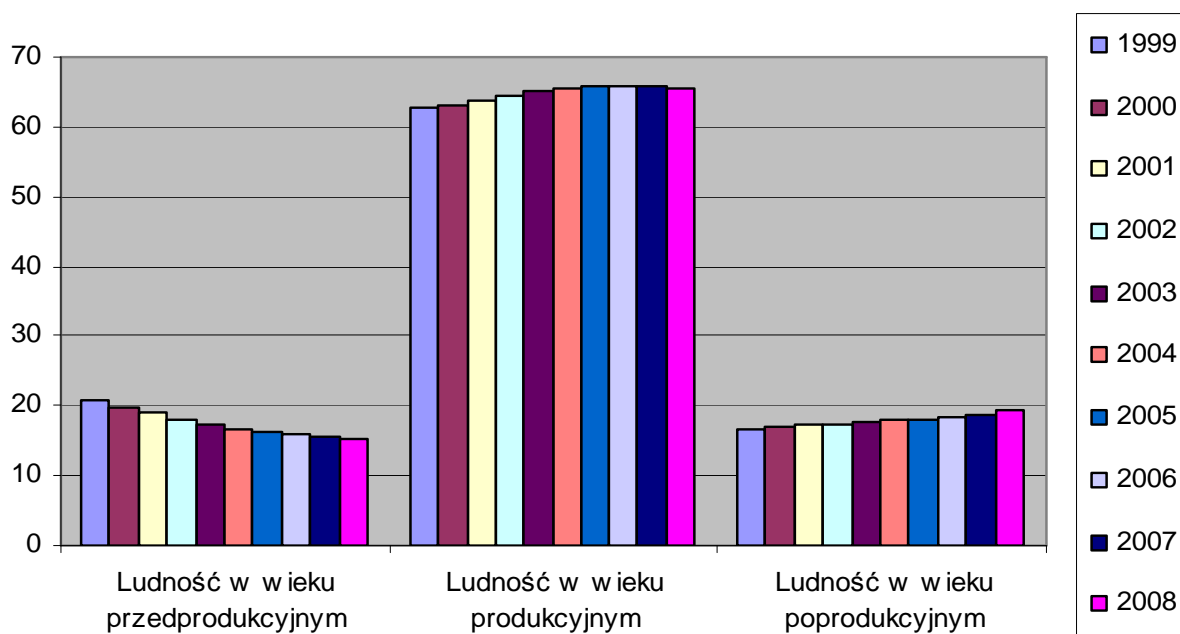
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Regionalnych

Porównując strukturę ludności miasta w poszczególnych latach można stwierdzić, że najliczniejszą grupę stanowią mieszkańcy w wieku produkcyjnym, czyli w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn jest to wiek 18-64 lata, natomiast dla kobiet wiek 18-59 lat. Najwyższy stanowiący 65,9% udział tej grupy w ogólnej liczbie mieszkańców, odnotowano w 2006 r. Niestety w kolejnych dwóch latach odnotowuje się spadek o 0,4 pkt. %, tj. do poziomu 65,5% w 2008 r.

W grupie mieszkańców do 17 roku życia na przestrzeni analizowanego okresu, obserwuje się znaczący spadek. Udział tej grupy wiekowej w ogólnej liczbie mieszkańców w 1999 r. wynosił 20,7%, natomiast w 2008 r. już tylko 15,2%. Analizując zmiany zachodzące w tej grupie wiekowej, można wskazać iż jest to spowodowane zmniejszającą się liczbą urodzeń żywych i malejącym przyrostem naturalnym, a tempo zachodzących zmian wskazuje na spadek siły roboczej jaki będzie w przyszłości.

Z danych zawartych w zestawieniu wynika, że dość znaczącą grupę mieszkańców Jeleniej Góry stanowią mężczyźni w wieku 65 lat i więcej oraz kobiety w wieku 60 lat i więcej. Osoby w tej grupie wiekowej często borykają się z wieloma trudnymi do rozwiązania problemami społecznymi wpływającymi na jakość ich życia. Do czynników tych należą m.in.: niepełnosprawność i przewlekłe choroby. W okresie minionych 10 lat udział mieszkańców w wieku emerytalnym wzrósł o 2,6 pkt. %, tj. z 16,7% w 1999 r. do 19,3% w 2008 r.

Zmiany w strukturze ludności miasta według wieku przedstawia rysunek 3.

Rys.3. Struktura mieszkańców Jeleniej Góry w latach 1999-2008 – według grup wiekowych

Biorąc pod uwagę zachodzące zmiany w strukturze wiekowej mieszkańców miasta można stwierdzić, że społeczeństwo Jeleniej Góry jest społeczeństwem starzejącym się. Sytuacja ta pociąga za sobą określone konsekwencje ekonomiczne i społeczne. Starzenie się mieszkańców miasta oznacza także zmiany struktury konsumpcji, zmiany struktury wydatków na ochronę zdrowia i cele społeczne. Wymaga odpowiedniego zabezpieczenia socjalnego oraz stworzenia im warunków do godnego życia.

3. Uwarunkowania społeczne

3.1. Dostęp do edukacji

W Jeleniej Górze, podobnie jak w całym kraju obserwuje się proces niekorzystnych zmian w strukturze wiekowej ludności spowodowany m.in. ujemnym przyrostem naturalnym. Konsekwencją tego procesu jest malejąca liczba uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Zmiany zachodzące w latach 1999-2008 przedstawia poniższe zestawienie:

Zestawienie szkół wraz z liczbą uczniów w latach 1999-2008

Wyszczególnienie	Lata									
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Szkoły podstawowe	23	23	18	18	18	14	14	14	14	14
<i>Liczba uczniów</i>	<i>7872</i>	<i>6148</i>	<i>6028</i>	<i>5785</i>	<i>5514</i>	<i>5244</i>	<i>5071</i>	<i>4739</i>	<i>4417</i>	<i>4241</i>
Szkoły gimnazjalne	11	11	11	11	11	11	11	11	11	12
<i>Liczba uczniów</i>	<i>1284</i>	<i>2536</i>	<i>3519</i>	<i>3366</i>	<i>3513</i>	<i>3462</i>	<i>3534</i>	<i>3288</i>	<i>3233</i>	<i>3126</i>

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Z informacji zawartej w zestawieniu wynika, że na przestrzeni analizowanego okresu liczba szkół podstawowych zmniejszyła się o 9, a liczba uczniów aż o ponad 3 tys. Powstało jedno gimnazjum, natomiast liczba uczniów wzrosła o blisko 1,5 tys.

W roku szkolnym 2009/2010 dzieci i młodzież pobierała naukę w 14 szkołach podstawowych, 12 gimnazjach i 10 szkołach ponadgimnazjalnych.

Wykaz poszczególnych szkół oraz liczby oddziałów i uczniów przedstawia poniższe zestawienie.

Wykaz szkół wraz z liczbą oddziałów i uczniów w roku szkolnym 2009/2010

Lp.	Szkoła	Liczba oddziałów	Liczba uczniów
1.	Szkoły podstawowe	185	4231
	- Szkoła Podstawowa Nr 2	18	502
	- Szkoła Podstawowa Nr 3	16	379
	- Szkoła Podstawowa Nr 5	7	99
	- Szkoła Podstawowa Nr 6	16	366
	- Szkoła Podstawowa Nr 7	12	256
	- Szkoła Podstawowa Nr 8	26	550
	- Szkoła Podstawowa Nr 10	21	519
	- Szkoła Podstawowa Nr 11	42	1025
	- Szkoła Podstawowa Nr 13	14	277
	- Szkoła Podstawowa Nr 15	13	258
2.	Gimnazja	97	2669
	- Gimnazjum Nr 1	24	653
	- Gimnazjum Nr 2	13	319
	- Gimnazjum Nr 3	15	364
	- Gimnazjum Nr 4	18	464
	- Gimnazjum w ZSLiZ Nr 1	4	84
	- Gimnazjum w ZSO Nr 1	12	365
	- Gimnazjum w ZSRA	11	420

Lp.	Szkoła	Liczba oddziałów	Liczba uczniów
3.	Szkoły ponadgimnazjalne	209	5 055
	- Zespół Szkół Elektronicznych	13	324
	- Zespół Szkół Ekonomiczno-Turystycznych	29	742
	- Zespół Szkół Licealnych i Usługowych	11	247
	- Zespół Szkół Licealnych i Zawodowych Nr 1	13	260
	- Zespół Szkół Licealnych i Zawodowych Nr 2	28	633
	- Zespół Szkół Ogólnokształcących Nr 1	21	629
	- Zespół Szkół Ogólnokształcących Nr 2	18	552
	- Zespół Szkół Ogólnokształcących i Technicznych	19	565
	- Zespół Szkół Rzemiosł Artystycznych	27	320
	- Zespół Szkół Technicznych „Mechanik”	30	783

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Oświaty i Wychowania

Ponadto, oferta edukacyjna w Jeleniej Górze obejmuje również niepubliczne placówki, z których dzieci i młodzież, a także dorośli mogą korzystać na każdym poziomie kształcenia: podstawowym, gimnazjalnym, ponadgimnazjalnym i policealnym.

Dla najmłodszych jeleniogórczan usługi świadczy 8 przedszkoli miejskich, w tym jedno z oddziałem żłobkowym oraz liczne placówki niepubliczne prowadzone przez stowarzyszenia i inne organizacje pozarządowe.

Jelenia Góra stanowi również ważny ośrodek szkolnictwa wyższego. Od 1969 r. istnieje tu Wydział Gospodarki Regionalnej i Turystyki Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Jest to placówka naukowo-dydaktyczna posiadająca prawa nadawania tytułu zawodowego magistra, doktora nauk ekonomicznych oraz stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia. Kadra Wydziału liczy 123 nauczycieli akademickich, w tym 10 profesorów, 7 doktorów habilitowanych i 64 doktorów. Doskonałą bazę dydaktyczną w postaci laboratoriów, pracowni komputerowych i sal wykładowych posiada Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny w Jeleniej Górze Politechniki Wrocławskiej. Młodzież zdobywa tu wykształcenie m.in. w dziedzinie budownictwa, elektroniki, inżynierii środowiska, informatyki i zarządzania.

W 1998 r., na terenie miasta rozpoczęła swoją działalność Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa Kolegium Karkonoskie. W roku akademickim 2009/2010 Szkoła oferuje studia m.in. na kierunku: Filologia polska, Pedagogika ze specjalnością pedagogika opiekuńcza i resocjalizacyjna, Historia ze specjalnością archiwistyka, zarządzanie dokumentacją i regionalistyka, Elektronika i telekomunikacja, Fizjoterapia, Pielęgniarstwo i Wychowanie fizyczne.

W październiku 2006 r. Wyższa Szkoła Menedżerska w Legnicy otworzyła Oddział Zamiejscowy w Jeleniej Górze. W sierpniu 2008 roku w Jeleniej Górze otworzyła swoją działalność samodzielna Wyższa Szkoła Menedżerska z kierunkami: zarządzanie i inżynieria produkcji (studia inżynierskie) i matematyka, a od lutego 2010 r. kierunek: bezpieczeństwo narodowe.

Cała kadra nauczycieli akademickich jak i studenci szkół wyższych w Jeleniej Górze tworzą młode, aktywne i innowacyjne środowisko naukowe.

3.2. Dostęp do usług zdrowotnych

Na terenie Jeleniej Góry działa **Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Szpital Wojewódzki**, którego organem założycielskim jest Marszałek Województwa Dolnośląskiego. Szpital posiada 4 oddziały podstawowe: internistyczny z pododdziałem onkologicznym, chirurgię z pododdziałami chirurgii dziecięcej, naczyniowej i onkologicznej, pediatrię, ginekologię z położnictwem oraz 8 oddziałów specjalistycznych: chirurgię urazowo - ortopedyczną, urologię, kardiologię, okulistykę, laryngologię, neonatologię, intensywną terapię, neurologię z pododdziałem udarowym. Ponadto posiada poradnię nefrologiczną i stację dializ, poradnię zdrowia psychicznego, poradnię psychologiczną, poradnię medycyny pracy i dział diagnostyki laboratoryjnej.

Szpital zatrudnia ponad 900 pracowników, w tym ok. 160 lekarzy i ok. 400 pielęgniarek i położnych. 88 lekarzy posiada specjalizacje medyczne, a 8 tytuły naukowe. Szpital dysponuje 556 łózkami. Miesięcznie hospitalizowanych jest ogółem od 1600 do 1700 pacjentów.

Od ponad 30 lat w Jeleniej Górze funkcjonuje **SP ZOZ Szpital Specjalistyczny MSWiA**, którego organem założycielskim jest Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji. Szpital posiada doświadczenie w zakresie leczenia zaburzeń nerwicowych, stosuje bardzo szeroki wachlarz form terapeutycznych. Szpital jest zakładem leczenia stacjonarnego, długoterminowego, posiadającym 160 łózek, odpowiednie zaplecze psychologiczne, psychiatryczne oraz rehabilitacyjne. Szpital świadczy usługi w ramach umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia.

Realizacją leczenia w kierunku chorób ortopedyczno-urazowych, układu nerwowego, reumatologicznych, osteoporozy, chorób kobiecych, chorób nerek i dróg moczowych zajmuje się **SP ZOZ Sanatorium MWSiA**. Sanatorium posiada 224 łóżka. Obiekt wyposażony jest

w windę, podjazdy i jest w pełni dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych. Oferta zabiegowa obejmuje balneoterapię, wodolecznictwo, fizykoterapię, krioterapię, kinezyterapię i masaże. Nad pacjentami opiekę sprawuje 52 osobowy wysoko wyspecjalizowany personel. Baza zabiegowa „Uzdrowiska Cieplice” Spółki z o.o. składa się z dwóch zakładów przyrodoleczniczych dla dorosłych i dla dzieci. Leczy się tu choroby ortopedyczno-urazowe, układu nerwowego, reumatologiczne, górnych dróg oddechowych, otyłości, osteoporozy, choroby nerek i dróg moczowych, choroby oka i przydatków oka. Oferta zabiegowa obejmuje wodolecznictwo, peloidoterapię, wziewania, kinezyterapię, elektrolecznictwo, magnetoterapię, światłolecznictwo i krioterapię. Nad jakością świadczonych przez Uzdrowisko usług czuwa 164 osobowy personel medyczny. Bazę pobytową stanowi 9 budynków szpitalnych i sanatoryjnych.

Według rejestru zakładów opieki zdrowotnej prowadzonego przez Wojewodę Dolnośląskiego w 2008 r. na terenie Jeleniej Góry usługi lecznicze świadczyło 46 placówek, w ramach których działało:

- 7 poradni dermatologicznych;
- 16 poradni stomatologicznych;
- 11 poradni neurologicznych;
- 12 poradni okulistycznych;
- 8 poradni onkologicznych;
- 9 poradni urologicznych;
- 5 poradni diabetologicznych.

Usługi rehabilitacyjne w 2008 r. świadczyło 12 placówek służby zdrowia.

W celu ułatwienia mieszkańcom Jeleniej Góry dostępu do bezpłatnych badań profilaktycznych władze Jeleniej Góry od 2000 r. realizują „Program profilaktyki chorób i promocji zdrowia dla mieszkańców Jeleniej Góry”. W pierwszym roku realizowane były 4 programy profilaktyczne. Obecnie realizowanych jest 10, w tym:

- Program profilaktyki nowotworów piersi;
- Program profilaktyki nowotworów szyjki macicy, w tym szczepienia HPV dla dziewczynek 12-letnich;
- Program profilaktyki nowotworów prostaty;
- Program profilaktyki nowotworów jelita grubego;
- Program profilaktyki chorób serca;

- Program profilaktyki cukrzycy;
- Program profilaktyki chorób wzroku u dzieci;
- Program profilaktyki chorób słuchu u dzieci;
- Program profilaktyki wad postawy u dzieci;
- Program profilaktyki zakażeń pneumokokowych.

W zakresie promocji zdrowia realizowane są zadania dotyczące:

- Promocji honorowego krwiodawstwa;
- Szkolenia w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej;
- Promocji profilaktyki stomatologicznej u dzieci;
- Prowadzenia punktu diagnostyczno-konsultacyjnego ds. HIV i AIDS.

Dzięki stosowaniu odpowiedniej profilaktyki i podejmowaniu różnych działań możliwe jest zapobieganie występowaniu chorób cywilizacyjnych. Dla zachowania i poprawy zdrowia mieszkańców Jeleniej Góry należy promować zdrowy styl życia, stwarzać warunki dla społeczności lokalnej do działań prozdrowotnych – regularnej aktywności fizycznej, przestrzegania rygorów zrównoważonej diety, eliminowania nałogów oraz zdobywania i wykorzystywania umiejętności opanowywania sytuacji stresowych.

3.3. Wykluczenie społeczne i ubóstwo

Wykluczenie społeczne to wielowymiarowy proces pełnego lub częściowego ograniczenia dostępu do różnych społecznych, gospodarczych, kulturowych i politycznych systemów, pomagających jednostce w integracji ze społeczeństwem. Społeczne zakorzenienie, włączenie w życie zbiorowe, czy integracja ze społeczeństwem dokonują się za pośrednictwem pewnych instytucji i systemów społecznych, tj. rynek pracy, rynek konsumpcji, system edukacji, system zabezpieczenia społecznego.

Jednym z powodów wykluczenia społecznego jest ubóstwo. Zbyt niski poziom zasobów finansowych i materialnych, czyli dochody i/lub rzeczy, jakimi dysponuje jednostka są zbyt niskie w stosunku do jej potrzeb i jej gospodarstwa domowego. Ubóstwo to takie szczególne okoliczności, które nie pozwalają ludziom na uczestnictwo w życiu zbiorowym a zwłaszcza

w istotny sposób pomniejszają ich możliwości uczestniczenia w podstawowych instytucjach społecznych od rodziny poczynając na wymiarze sprawiedliwości kończąc.

Wykluczenie społeczne jest powiązane w sposób istotny z występowaniem ubóstwa, jednakże nie da się postawić znaku równości między tymi zjawiskami.

W 2008 r. ze świadczeń pomocy społecznej korzystało ogółem 2.194 rodzin, w których wspólne gospodarstwo domowe prowadziło łącznie 4.351 osób. Biorąc pod uwagę fakt, że na dzień 31 grudnia 2008 r. Jelenia Góra liczyła 85.378 mieszkańców, liczba osób objętych świadczeniami pomocy społecznej stanowiła 5,1% ogółu mieszkańców miasta.

Trudne sytuacje życiowe, których przeżywanie stanowi podstawę uprawnienia do świadczeń i usług pomocy społecznej, przedstawia poniższe zestawienie:

Liczba rodzin objętych świadczeniami pomocy społecznej w latach 2007-2008

Przyczyna udzielenia pomocy	2007 r.	2008 r.
ubóstwo	1836	1973
sieroctwo	7	7
bezdomność	114	108
bezrobocie	1331	1179
niepełnosprawność	860	879
długotrwała lub ciężka choroba	560	611
przemoc w rodzinie	3	7
potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności	17	24
bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego,	423	541
brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze	2	3
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	46	54
alkoholizm lub narkomania	306	275
zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa	10	11
klęska żywiołowa lub ekologiczna	6	0

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

Z danych przedstawionych w zestawieniu wynika, że w 2008 r. w stosunku do 2007 r. zwiększyła się o 137 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa. Oznacza to, że rodziny te osiągnęły dochody niższe niż kryteria dochodowe określone w ustawie o pomocy społecznej. Kryteria ustalane są w oparciu o próg interwencji socjalnej

(PIS) wyliczany i zmieniany na podstawie obliczonego koszyka podstawowych dóbr i usług. Należy przy tym zaznaczyć, iż próg interwencji socjalnej jest niższy niż „minimum socjalne”, które oscyluje wokół przeciętnych wydatków gospodarstwa domowego.

W badanym okresie zwiększyła się również liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej dotkniętych niepełnosprawnością oraz długotrwałą lub ciężką chorobą. Natomiast pozytywnym zjawiskiem jest niższa liczba rodzin korzystających z zasiłku, z tytułu bezrobocia, bezdomności i alkoholizmu.

Na podstawie informacji uzyskanych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej można stwierdzić, że w Jeleniej Górze pogłębia się obszar ubóstwa, czym stwarza zagrożenie dla poprawnie funkcjonującej wspólnoty lokalnej, przyczyniając się do rozwoju patologii i wykluczenia społecznego. Pomimo wielu czynników składających się na proces wykluczenia, można wyróżnić kilka najważniejszych grup społecznych, w szczególności sposób zagrożonych wykluczeniem lub już podlegających temu procesowi. Do grup takich można przede wszystkim zaliczyć:

- osoby długotrwale bezrobotne;
- osoby niepełnosprawne;
- osoby uzależnione od alkoholu i narkotyków;
- osoby bezdomne;
- więźniowie i osoby opuszczające zakłady karne.

Osoby długotrwale bezrobotne

Zgodnie z definicjami ustawowymi, osobami długotrwale bezrobotnymi są osoby pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy.

Pomimo spadku bezrobocia w mieście występuje kilka niepokojących zjawisk na lokalnym rynku pracy, m.in.:

- zmniejsza się liczba bezrobotnych posiadających prawo do zasiłku – nieco powyżej 16%;
- występuje wysoki wskaźnik zarejestrowanych osób bezrobotnych powyżej 45 roku życia - 31,6% ogółu bezrobotnych;
- ponad 10,5% ogółu bezrobotnych pozostaje bez pracy przez okres dłuższy niż rok;
- występuje wysoki wskaźnik osób bezrobotnych o niskich kwalifikacjach - 57,7% ogółu bezrobotnych stanowiły osoby posiadające wykształcenie zasadnicze zawodowe, gimnazjalne i niższe.

Osoby niepełnosprawne

Niepełnosprawną jest osoba, której stan fizyczny lub/i psychiczny trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza albo uniemożliwia wypełnianie zadań życiowych i ról społecznych zgodnie z normami prawnymi i społecznymi.

Wyróżnia się dwa rodzaje niepełnosprawności: niepełnosprawność prawną i niepełnosprawność biologiczną. Osoby niepełnosprawne prawnie to takie, które posiadają odpowiednie, aktualne orzeczenie o niepełnosprawności lub orzeczone, wydane przez organ do tego uprawniony. Osoby niepełnosprawne biologicznie to osoby, które odczuwają całkowicie lub poważne ograniczenia zdolności do wykonywania czynności podstawowych dla określonego wieku.

Osoby uzależnione od alkoholu i narkotyków

Szacuje się, że kilkanaście procent dorosłych Polaków spożywa alkohol problemowo, tzn. ryzykownie lub szkodliwie. Picie alkoholu staje się problemem gdy:

- zwiększa się ilość i częstotliwość spożywania alkoholu;
- zmienia się funkcja picia i rola alkoholu w życiu – picie staje się lekarstwem na stres, smutek, samotność czy lęk;
- postępuje zjawisko przywiązania do sytuacji picia – narasta koncentracja na sytuacje związane z piciem, oczekiwanie na moment picia, niepokój w sytuacji niemożności napicia się;
- nasilają się incydenty upojenia;
- alkohol spożywany jest w nieodpowiednich sytuacjach, np.: w okresie ciąży, kamienia piersią, prowadzenia samochodu, itp.;
- rosną negatywne skutki nadużywania alkoholu, a mimo to picie jest nadal kontynuowane.

Zagrożenie alkoholizmem i narkomanią dotyczy wszystkich grup społecznych niezależnie od wieku, poziomu wykształcenia i statusu materialnego.

Osoby bezdomne

Według ustawy o pomocy społecznej za osobę bezdomną uważa się „osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych i nigdzie nie zameldowaną na pobyt stały w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych”. Bezdomność, to jednak przede wszystkim zjawisko o charakterze społecznym, więc formalne prawo do zamieszkania w danym lokalu

ani brak tego prawa nie przesądzają niczego w kwestii bezdomności. Możliwe są sytuacje, gdy konflikty rodzinne uniemożliwiają faktyczne współzamieszkiwanie w lokalu.

Więźniowie i osoby opuszczające zakłady karne

W społeczeństwie Jeleniej Góry funkcjonują osoby, które zostały przez sądy powszechne skazane prawomocnymi wyrokami za popełnione przestępstwa. Ich status społeczny jest najczęściej z tego powodu bardzo specyficzny: znajdują się na życiowym zakręcie i bardzo często szereg różnych przyczyn doprowadzić może lub już doprowadził do wykluczenia społecznego.

4. Alkoholizm

Alkoholizm jest jednym z podstawowych czynników sprzyjających wykluczeniu społecznemu.

Według Światowej Organizacji Zdrowia przyjmuje się, że około 2% populacji stanowią osoby uzależnione od alkoholu, a 6-8% pije alkohol w nadmiernych ilościach. Zespół uzależnienia od alkoholu jest procesem długotrwałym, nie powstającym z dnia na dzień. Początek problemu stanowi **picie ryzykowne**, czyli spożywanie przez co najmniej 5 dni w tygodniu średnio 4-5 standardowych dawek alkoholu w przypadku mężczyzn i co najmniej dwóch dawek alkoholu w przypadku kobiet. Przez pojęcie dawki standardowej rozumie się równoważnik 10 mg czystego etanolu. Taką dawkę zawiera m.in.: 200 ml piwa 5%, lampka 100 ml wina 10% lub 25 ml wódki 40%. Dla przykładu 0,5 l popularnego piwa „strong” zawiera aż 5 porcji standardowych dawek alkoholu.

Picie ryzykowne można określić jako „przedsionek alkoholizmu”. Należy przez to rozumieć takie spożywanie nadmiernych ilości alkoholu, które jeszcze nie powodują szkód na zdrowiu. Natomiast, kiedy spożywany alkohol jest przyczyną różnego rodzaju komplikacji zdrowotnych mówi się o **picciu szkodliwym**. Jest to picie bez cech uzależnienia, ale już powodujące szkody zdrowotne, osobiste, zawodowe i społeczne. Pacjentom i ich rodzinom a często i lekarzom trudno jest określić granicę pomiędzy picciem szkodliwym a uzależnieniem od alkoholu. Rozpoznanie takiego można dokonać tylko specjalista terapii uzależnień lub biegły psycholog po stwierdzeniu u pacjenta szeregu objawów.

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi nałożyła na Miasto obowiązek realizowania zadań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych. Realizacja tych zadań prowadzona jest poprzez corocznie uchwalany Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Działania związane są przede wszystkim z zapobieganiem problemom alkoholowym, propagowaniem trzeźwego i zdrowego stylu życia, wspieraniem systemu pomocy uzależnionym i współuzależnionym.

Przeprowadzenie diagnozy środowiska uzależnionych i współuzależnionych jest niezwykle trudne, dlatego też przyjmując wskaźniki określone przez Światową Organizację Zdrowia można określić, że w Jeleniej Górze osoby uzależnione stanowią ok. 2,3% ogółu dorosłych mieszkańców miasta, co stanowi ok. 1700 osób. Współuzależnionych, czyli osób żyjących z osobą uzależnioną szacuje się na ok. 850 osób, tj. 1% dorosłych mieszkańców. Osób nadużywających alkoholu określa się na ok. 6770. W grupie tej znajdują się również kobiety w ciąży, młodzież do 18 roku życia oraz osoby po przebytej terapii. Szczególną grupę stanowią dzieci żyjące w rodzinach patologicznych, których liczbę szacuje się od 4200 do 8400 osób, tj. na 5-10% dorosłych mieszkańców miasta.

Specjalistycznej pomocy osobom uzależnionym i współuzależnionym w Jeleniej Górze udzielają:

- Poradnia Profilaktyki i Terapii Uzależnień MONAR;
- Przychodnia w Szpitalu MSWiA;
- Przychodnia w Szpitalu Wojewódzkim;
- Punkt Konsultacyjny przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej;
- Ośrodek Interwencji Kryzysowej.

Ponadto działania wspomagające realizuje Klub Abstynenta BOBEREK, grupy wsparcia AA, a także Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

W skład 14 osobowej Komisji wchodzi m.in. pedagodzy szkolni, przedstawiciele Policji i Straży Miejskiej, Ośrodka Interwencji Kryzysowej i Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Zadaniem Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest:

- koordynowanie wszystkich działań określonych w Miejskim Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej;
- prowadzenie działań konsultacyjnych z osobami uzależnionymi od alkoholu oraz członkami ich rodzin;
- wskazywanie sposobów rozwiązywania problemów uzależnienia i przemocy w rodzinie.

5. Narkomania

Problem uzależnienia od narkotyków jest coraz powszechniejszym zjawiskiem. Niesie ze sobą poważne ryzyko dla zdrowia publicznego, szczególnie w kontekście chorób zakaźnych tj. HIV/AIDS, żółtaczkę, gruźlicę, czy choroby weneryczne. Uzależnienie to dotyczy wszystkich grup społecznych niezależnie od wieku, poziomu wykształcenia, czy statusu materialnego. Wywiera negatywny wpływ zarówno na zachowanie człowieka, jak i na jego sferę socjalną, ekonomiczną, prawną, etyczną i kulturalną. Za przeciwdziałanie narkomanii w Polsce odpowiedzialnych jest szereg instytucji centralnych. Należy do nich przede wszystkim Ministerstwo Zdrowia i Rada ds. Przeciwdziałania Narkomani, której przewodniczącym jest Minister Zdrowia. Rada zajmuje się monitorowaniem i koordynowaniem działań w obszarze przeciwdziałania narkomanii. Jednak najbardziej odpowiedzialnym za realizację zadań Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomanii jest Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii. Z badań nad efektywnością prowadzonych programów wynika, że najbardziej sprawdzają się programy, które kształcą umiejętności społeczne i życiowe młodych ludzi oraz opierają się na podejściu systemowym, polegającym na prowadzeniu równoległej pracy ze środowiskiem nastolatków: rodziną, szkołą i grupą rówieśniczą. Warto przy tym zaznaczyć, że grupą szczególnie zagrożoną narkomanią są dzieci w wieku 12-16 lat, wchodzące we wczesną i środkową fazę okresu dojrzewania. Grupę tę określa się jako grupę ryzyka, ponieważ właśnie w tym okresie podejmują oni zachowania problemowe, tj. picie alkoholu, palenie papierosów, eksperymentowanie z narkotykami oraz przejawianie aktów agresji. Jest to także wiek, w którym zaczynają szukać swojej grupy odniesienia. Mają silną potrzebę naśladowania swoich rówieśników wyróżniających się wysoką pozycją w grupie.

Badania ankietowe przeprowadzone wśród młodzieży uczącej się w jeleniogórskich szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych przez Poradnię Profilaktyki i Terapii Uzależnień MONAR wykazały, że 33% gimnazjalistów i 39% uczniów szkół ponadgimnazjalnych zna osoby ze swojej klasy, które zażywają narkotyki. Według ankietowanych miejscem, gdzie najłatwiej jest się zaopatrzyć w narkotyki są: dyskoteki i prywatki – 55%, „ulica” – 20% oraz szkoła, którą wskazało aż 15% uczniów.

Wyniki badań ankietowych wyraźnie wskazują, że dostępność do narkotyków jest stosunkowo łatwa, a eksperymentowanie przez młodzież staje się zjawiskiem niepokojącym. Dlatego zasadnym jest kierowanie programów edukacyjnych zarówno do młodzieży, jak i do ich rodziców, pedagogów szkolnych i nauczycieli.

W Jeleniej Górze pomocy osobom uzależnionym od substancji psychoaktywnych innych niż alkohol, udziela Poradnia Profilaktyki i Terapii Uzależnień MONAR. W 2009 r. z pomocy Poradni skorzystało 117 mieszkańców Jeleniej Góry, w tym 30 kobiet i 87 mężczyzn oraz 92 współuzależnionych.

6. Niepełnosprawność

Pojęcie „niepełnosprawność” obejmuje różne ograniczenia funkcjonalne ludzi w każdym społeczeństwie, wynikające z uszkodzenia zdolności wykonywania jakiejś czynności w sposób uważany za normalny, typowy dla życia ludzkiego. Ograniczenia te mogą dotyczyć sfery sensorycznej, fizycznej i psychicznej. Wyodrębnia się różne rodzaje niepełnosprawności, które mogą występować oddzielnie lub we wzajemnym powiązaniu i w różnych kombinacjach, przy czym granice między nimi są dość płynne. Stopień, w jakim utrudniają funkcjonowanie osobie niepełnosprawnej, jest relatywny w aspekcie subiektywnym, społecznym, sytuacyjnym i czasowym.

W rozwiniętych gospodarczo krajach Unii Europejskiej około 15% populacji to osoby niepełnosprawne. W Polsce, według spisu powszechnego z 2002 r., liczba osób niepełnosprawnych wynosi prawie 5,5 mln, czyli 14,3% ludności kraju. Dane te dotyczą subiektywnej oceny własnej niepełnosprawności, ponieważ podczas spisu nie wymagano od osoby ankietowanej żadnych dokumentów potwierdzających stopień niepełnosprawności. Według danych GUS z 2002 r. liczbę niepełnosprawnych mieszkańców Jeleniej Góry szacuje się na ponad 15.800 osób, co stanowiło ok. 18% ogółu mieszkańców miasta. Strukturę niepełnosprawnych mieszkańców Jeleniej Góry według płci i wieku przedstawia poniższe zestawienie:

Struktura niepełnosprawnych mieszkańców Jeleniej Góry w 2002 r. według płci i wieku

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
- osoby niepełnosprawne ogółem	15 812	6 994	8 818
w tym:			
- w wieku przedprodukcyjnym	580	333	247
- w wieku produkcyjnym	8 245	4 418	3 827
- w wieku poprodukcyjnym	6 987	2 243	4 744

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu

Z zestawienia wynika, że wśród niepełnosprawnych mieszkańców miasta dominują kobiety w wieku emerytalnym. Natomiast, niepełnosprawni mężczyźni przeważają w grupie osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, orzekaniem o niepełnosprawności zajmuje się Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności. W latach 2007-2008 Zespół wydał ponad 3 tys. orzeczeń, co obrazuje poniższe zestawienie:

**Liczba wydanych orzeczeń o zaliczeniu do stopnia niepełnosprawności
w latach 2007-2008**

Wyszczególnienie	2007 r.	2008 r.	Wskaźnik zmian 2008/2007 w %
Liczba mieszkańców ogółem	85 782	85 378	99,5
Liczba wydanych orzeczeń	1560	1760	112,8
<i>Relacja liczby wydanych orzeczeń i mieszkańców (w %)</i>	<i>1,8</i>	<i>2,1</i>	<i>x</i>
Struktura wydanych orzeczeń			
- dzieci	130	158	121,5
- kobiety	772	868	112,4
- mężczyźni	658	832	126,4

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Z analizy powyższych danych wynika, że w 2008 r. wydano prawie 13% więcej orzeczeń w stosunku do 2007 r. Niepokojący jest jednak fakt, że w latach 2007-2008 liczba mieszkańców Jeleniej Góry zmniejszyła się o 0,5% natomiast liczba wydanych orzeczeń wzrosła dla mężczyzn - o 26,4%, dla kobiet – o 12,4%. Biorąc pod uwagę powyższe informacje można zauważyć, że kobiety swoją niepełnosprawność odczuwają bardziej w aspekcie subiektywnym, i że jest ona spowodowana wiekiem.

Specyfika potrzeb i oczekiwań osób niepełnosprawnych jest bardzo zróżnicowana i zależna od rodzaju i stopnia niepełnosprawności, od własnej aktywności jednostki, poziomu wykształcenia i przygotowania zawodowego.

6.1. Rehabilitacja społeczna

Rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwienie osobom niepełnosprawnym uczestniczenie w życiu społecznym, a realizowana jest przede wszystkim przez wyrabianie

zaradności osobistej, pobudzanie aktywności społecznej osoby niepełnosprawnej, a także wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych.

Do podstawowych form aktywności wspomagającej proces rehabilitacji społecznej zalicza się uczestnictwo osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych i w warsztatach terapii zajęciowej.

Uczestnictwo w turnusie rehabilitacyjnym jest podobną formą do pobytu w sanatorium, jednak nie jest świadczeniem zdrowotnym. W założeniu ma wspomagać rehabilitację zawodową i społeczną, polegającą na zorganizowanej aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku. Jego program powinien zawierać elementy rehabilitacji odpowiedniej do rodzaju schorzeń. Powinien obejmować również zajęcia kulturalno-oświatowe, sportowo-rekreacyjne oraz inne wynikające ze specyficznego rodzaju turnusu, z uwzględnieniem zajęć indywidualnych i grupowych.

Zajęcia rehabilitacyjne dla mieszkańców Miasta realizowane są także przez warsztaty terapii zajęciowej. Warsztaty są wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówką stwarzającą osobom niepełnosprawnym warunki do nabywania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia, a w efekcie dających im poczucie niezależności i poprawy jakości życia. Udział w zajęciach jest bezpłatny.

Na terenie Jeleniej Góry funkcjonują dwa warsztaty: jeden przy Polskim Towarzystwie Walki z Kalectwem Oddział Terenowy w Jeleniej Górze i drugi przy Polskim Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Jeleniej Górze.

Inną formą rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych jest likwidacja barier architektonicznych, barier w komunikowaniu się, barier technicznych oraz zakup sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych. Na te zadania przeznacza się środki finansowe pochodzące z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Rehabilitacja społeczna niepełnosprawnych mieszkańców Jeleniej Góry wspierana jest także środkami budżetu miasta. Środki te, przeznacza się m.in. na:

- wzrost aktywizacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych;
- kształtowanie prawidłowego wizerunku osób niepełnosprawnych;
- integracja i przeciwdziałanie niepełnosprawności poprzez promowanie społeczeństwa zintegrowanego wśród dzieci i młodzieży.

Realizację tych zadań zleca się organizacjom pozarządowym działającym w imieniu i na rzecz środowisk osób niepełnosprawnych. Zlecenie odbywa się w drodze otwartego konkursu

ofert zgodnie z ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Ponadto Miasto Jelenia Góra w ramach dostępności środków transportu dla osób niepełnosprawnych systematycznie wymienia i zakupuje nowe autobusy. W 2008 r. Miejski Zakład Komunikacyjny dysponował 86 autobusami, w tym 27 autobusami niskopodłogowymi przystosowanymi do obsługi osób niepełnosprawnych. Autobusy te zostały oznakowane międzynarodowym piktogramem wózka inwalidzkiego. 70 autobusów wyposażono w elektroniczny system informacji wizualnej, tj. elektroniczną tablicę informacyjną, 20 autobusów posiada dodatkowe tablice boczne z numerami linii. 45 pojazdów wyposażono w wewnętrzne i zewnętrzne urządzenia głośnomówiące zapowiadające przystanki. Zakład posiada także mikrobus z podnośnikiem windowym, który obsługuje m. in. Warsztat Terapii Zajęciowej przy ul. Waryńskiego. Systematycznie prowadzone są szkolenia kierowców dotyczące obsługi niepełnosprawnych pasażerów.

6.2. Rehabilitacja zawodowa

Zadania w zakresie rehabilitacji zawodowej wobec niepełnosprawnych mieszkańców Jeleniej Góry wykonuje Powiatowy Urząd Pracy. Według stanu w dniu 31 grudnia 2008 r. w Urzędzie tym, zarejestrowanych było 2381 bezrobotnych, z tego 248 osób niepełnosprawnych.

Strukturę bezrobotnych mieszkańców Jeleniej Góry według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy przedstawia poniższe zestawienie:

Bezrobotni mieszkańcy Jeleniej Góry według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy (stan w dniu 31.XII.2008 r.)

Wyszczególnienie		Liczba bezrobotnych ogółem		Liczba bezrobotnych niepełnosprawnych	
		ogółem	w tym kobiet	ogółem	w tym kobiet
Czas pozostawania bez pracy (w miesiącach)	do miesiąca	611	269	38	14
	1-3	720	356	58	27
	3-6	357	210	37	19
	6-12	264	164	37	17
	12-24	178	105	30	18
	pow. 24	251	129	48	21

Wyszczególnienie		Liczba bezrobotnych ogółem		Liczba bezrobotnych niepełnosprawnych	
		ogółem	w tym kobiet	ogółem	w tym kobiet
Wiek	18-24	229	133	6	3
	25-34	634	379	26	17
	35-44	385	233	32	17
	45-54	745	379	111	57
	55-59	310	109	60	22
	60-64	78	x	13	x
Wykształcenie	wyższe	231	134	4	3
	policealne i średnie zawodowe	558	337	51	28
	średnie ogólnokształcące	219	147	16	10
	zasadnicze zawodowe	612	249	86	31
	gimnazjalne	761	366	91	44
Staż pracy ogółem	do 1 roku	336	159	3,9	17
	1-5	477	242	37	14
	6-10	334	209	29	18
	10-20	429	246	45	22
	20-30	375	177	57	34
	30	106	37	14	5
	bez stażu	324	163	27	6
Ogółem		2381	1233	248	116

Zródło: Opracowanie własne na podstawie informacji Powiatowego Urzędu Pracy w Jeleniej Górze

Z powyższych informacji wynika, że osoby niepełnosprawne pozostające bez pracy stanowią ponad 10% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, z tego aż 46,8% to kobiety.

Pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy w grupie osób niepełnosprawnych jest 48 osób. Wiek tych osób to 45-54 lata. Niepokojącym jest fakt, że wśród bezrobotnych niepełnosprawnych mieszkańców miasta dużą grupę stanowią ludzie z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym – 51 osób, średnim ogólnokształcącym – 16 osób i aż 86 osób z wykształceniem zawodowym. Dużą grupę wśród bezrobotnych stanowią osoby z 20 letnim i dłuższym stażem pracy, w tym ok. 50% tej grupy to kobiety.

Powiatowy Urząd Pracy w Jeleniej Górze realizuje zadania wynikające z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, organizując różnego rodzaju szkolenia i przekwalifikowania zawodowe dorosłych osób niepełnosprawnych. Szkolenia te dofinansowywane są ze środków PFRON. Powiatowy Urząd Pracy podejmuje także szeroko zakrojone działania w zakresie pomocy w aktywnym poszukiwaniu pracy. W Klubie Pracy działającym przy Powiatowym Urzędzie Pracy, organizowane są szkolenia pn. „Pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy” oraz prowadzone są zajęcia aktywizujące, umożliwiające dostęp do informacji i elektronicznych baz danych służących uzyskaniu umiejętności poszukiwania pracy i samozatrudnienia.

Inną formą pomocy osobom niepełnosprawnym bezrobotnym jest prowadzone przez Powiatowy Urząd Pracy, poradnictwo zawodowe w zakresie:

- możliwości uzyskania odpowiedniego zatrudnienia;
- wyboru szkolenia z uwzględnieniem możliwości osoby zainteresowanej;
- przepisów regulujących sprawy rehabilitacji zawodowej;
- możliwości uzyskania pomocy materialnej lub wsparcia emocjonalnego;
- opracowywania indywidualnych planów pomocowych i aktywizacji zawodowej.

Ponadto, Miasto Jelenia Góra aktywnie uczestniczy w wielu programach celowych realizowanych przez PFRON, których celem jest aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych, zarówno absolwentów różnych szkół – program „Junior”, jak i osób niepełnosprawnych ze stażem zawodowym – program „Wyrównywania Różnic Między Regionami” oraz „Osoby Niepełnosprawne w Służbie Publicznej”. Celem tych programów jest ukształtowanie postaw pro-zatrudnieniowych, wzrost samooceny niepełnosprawnych jako atrakcyjnych i kompetentnych pracowników.

Realizowane zadania w zakresie rehabilitacji zawodowej w większości są finansowane ze środków PFRON. Jednak część zadań dofinansowywana jest również ze środków Funduszu Pracy.

Nową formą pomocy osobom niepełnosprawnym na jeleniogórskim rynku pracy, jest utworzony w 2006 r. Zakład Aktywności Zawodowej. Założycielem Zakładu jest Caritas Diecezji Legnickiej. Zakład jest podmiotem gospodarczym, prowadzącym działalność usługową według zasady non-profit.

6.3. Edukacja dzieci i młodzieży niepełnosprawnej

Kształcenie specjalne stanowi integralną część systemu oświaty w Polsce. Ustawa o systemie oświaty zakłada dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwość korzystania z opieki psychologicznej i specjalnych form pomocy dydaktycznej. Umożliwia pobieranie nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną i niedostosowaną społecznie. Ustawa zobowiązuje Ministra Edukacji Narodowej do ustalenia zasad i organizacji opieki nad uczniami niepełnosprawnymi, kształcenia ich w ogólnodostępnych i integracyjnych szkołach, placówkach a także do organizowania kształcenia specjalnego.

Na terenie Jeleniej Góry działają dwie placówki kształcenia integracyjnego: Miejskie Przedszkole Integracyjne Nr 14 oraz Szkoła Podstawowa Nr 8 z oddziałami integracyjnymi.

Miejskie Przedszkole Integracyjne Nr 14 prowadzi zajęcia w trzech oddziałach, w których opieką objętych jest 15 dzieci niepełnosprawnych i 20 dzieci z tzw. wczesnym wspomaganie rozwoju (dzieci bez orzeczonego stopnia niepełnosprawności). Zajęcia prowadzone są przez 3 nauczycieli, jednego logopedę i jednego psychologa. Przedszkole planuje rozszerzyć działalność o kolejne dwa oddziały.

Szkoła Podstawowa Nr 8 nastawiona jest na wyrównywanie szans uczniów mających specjalne potrzeby edukacyjne wynikające z niepełnosprawności lub powstałe w wyniku trudności w uczeniu się. Uczniami tej placówki są więc dzieci z:

- uszkodzeniami sensorycznymi (wzroku, słuchu);
- uszkodzeniami motorycznymi (ortopedycznymi, postępującymi schorzeniami mięśni);
- uszkodzeniami umysłowymi;
- zaburzeniami komunikacji językowej;
- sprzężonymi niepełnosprawnościami;
- zaburzeniami emocjonalnymi i zachowania;
- specyficznymi trudnościami w uczeniu się.

Szkoła ma bogatą ofertę edukacyjną. Uczniowie objęci są opieką pedagogiczno-psychologiczną i logopedyczną. Prowadzone są zajęcia rehabilitacyjne dla uczniów niepełnosprawnych. Organizowane są zajęcia pozalekcyjne w tematycznych kołach zainteresowań, np.: ekologiczne, teatralne, muzyczne, taneczne, komputerowe. Ponadto szkoła realizując idee społecznej integracji osób z niepełnosprawnością ściśle współpracuje

z Warsztatem Terapii Zajęciowej przy Polskim Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, z Zespołem Szkół i Placówek Specjalnych oraz Dolnośląskim Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli. Placówka bierze czynny udział w akcjach uświadamiających skierowanych do społeczności lokalnej, m. in. organizując szkolenia, konferencje i festyny integracyjne.

Zadania z zakresu kształcenia specjalnego na terenie Jeleniej Góry realizuje **Zespół Szkół i Placówek Specjalnych**. Oferta edukacyjna tej placówki skierowana jest zwłaszcza do dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym i głębokim.

Do szkół przyjmowane są dzieci, które mają orzeczenia kwalifikacyjne o potrzebie kształcenia specjalnego wydane przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Nauka zorganizowana jest na wszystkich poziomach kształcenia, począwszy od przedszkola, szkoły podstawowej, gimnazjum, aż do szkoły zawodowej. Taka forma organizacji edukacji zapewnia dobre przygotowanie do przyszłego życia.

Zwieńczeniem edukacji w Zespole Szkół i Placówek Specjalnych jest ukończenie Zasadniczej Szkoły Zawodowej, która kształci w następujących zawodach: piekarz, cukiernik, kucharz małej gastronomii, fryzjer, murarz, ślusarz, stolarz, mechanik, sprzedawca, ogrodnik. Absolwenci Szkoły od wielu lat składają z powodzeniem egzaminy czeladnicze.

Ponadto należy wspomnieć, iż placówka posiada również własny internat. Przebywają w nim uczniowie od pierwszej klasy szkoły podstawowej do trzeciej klasy zasadniczej szkoły zawodowej, od poniedziałku do piątku. Organizacją czasu wolnego dzieci i młodzieży mieszkającej w internacie zajmuje się wykwalifikowana kadra pedagogiczna. W ofercie znajdują się zajęcia plastyczne, literackie w „Klubie Wierszokletów”, sportowe, turystyczne i komputerowe.

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż Zespół Szkół i Placówek Specjalnych prowadzi również oddziały rewalidacyjno-wychowawcze dla upośledzonych w stopniu głębokim, których siedziba znajduje się w Jeleniej Górze przy ul. Grottgera.

Kształcenie dla osób niepełnosprawnych na poziomie wyższym w Jeleniej Górze zapewnia **Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa Kolegium Karkonoskie**.

Na uczelni prowadzone są systematyczne prace dostosowujące obiekty do potrzeb osób niepełnosprawnych. W 2007 r. oddana została do użytku Biblioteka i Centrum Informacji Naukowej, które są w pełni dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. W budynku znajduje się winda umożliwiająca przemieszczanie się osób z dysfunkcją

ruchową i niewidomych oraz toalety dostosowane dla osób niepełnosprawnych. Biblioteka została wyposażona w sprzęt umożliwiający korzystanie z zasobów bibliotecznych przez osoby z uszkodzonym wzrokiem oraz stanowisko dla osoby z ograniczoną sprawnością manualną.

6.4. Instytucje realizujące zadania na rzecz osób niepełnosprawnych

Zadania w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w Jeleniej Górze realizują przede wszystkim jednostki organizacyjne Miasta, w tym:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej;
- Ośrodek Interwencji Kryzysowej;
- Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności;
- jednostki oświatowe i opiekuńczo-wychowawcze.

Ponadto przy realizacji zadań z tego zakresu, Miasto współpracuje z innymi podmiotami organizacyjnymi działającymi na terenie Jeleniej Góry, a wykonywanie niektórych zadań publicznych zleca organizacjom pozarządowym.

Jedną z najważniejszych instytucji, wykonujących zadania w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych, współpracujących z Miastem jest **Powiatowy Urząd Pracy** w Jeleniej Górze. Wykonuje on zadania w zakresie pośrednictwa pracy, poradnictwa zawodowego, szkolenia i przekwalifikowania zawodowego.

Wykonanie niektórych zadań publicznych, zgodnie z ustawą z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznym i o wolontariacie, zlecane jest do realizacji organizacjom pozarządowym. Ogółem w Jeleniej Górze zarejestrowanych jest 231 organizacji pozarządowych i 10 fundacji. Spośród nich 25 działa w imieniu i na rzecz osób niepełnosprawnych.

Do najbardziej aktywnych należą:

- Polski Czerwony Krzyż - Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy w Jeleniej Górze;
- Karkonoski Sejmik Osób Niepełnosprawnych;
- Polskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Jeleniej Górze;
- Polskie Towarzystwo Walki z Kalectwem Oddział Terenowy w Jeleniej Górze;

- Polski Związek Niewidomych Koło w Jeleniej Górze;
- Towarzystwo Chorych Na Stwardnienie Rozsiane;
- Jeleniogórski Klub Amazonek;
- Polski Związek Emerytów i Rencistów;
- Towarzystwo im. św. Brata Alberta;
- Związek Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych;
- Związek Harcerstwa Polskiego, i in.

Przy Prezydencie Miasta Jeleniej Góry działa **Spółeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych**. Jest to organ o charakterze opiniodawczo-doradczym. Do zakresu działań Rady należy m. in.:

- inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych;
- opiniowanie projektów programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych;
- ocena realizacji programów;
- opiniowanie projektów uchwał Rady Miejskiej, określających zadania, na które przeznaczają się środki PFRON.

Spółeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych składa się z 5 członków powołanych przez Prezydenta Miasta spośród przedstawicieli organizacji pozarządowych, działających na rzecz osób niepełnosprawnych oraz przedstawiciela Prezydenta Miasta. Kadencja Rady trwa 4 lata.

Ponadto z dniem 15 kwietnia 2009 r. zatrudniony został **Pełnomocnik Prezydenta ds. Osób Niepełnosprawnych**. Do zakresu zadań Pełnomocnika należy m.in.:

- współpraca z przedstawicielami administracji rządowej i samorządowej, organizacjami pozarządowymi i pożytku publicznego, miejskimi jednostkami organizacyjnymi - w zakresie problematyki osób niepełnosprawnych;
- wspieranie aktywności organizacji pozarządowych i innych podmiotów działających na rzecz integracji osób niepełnosprawnych;
- inicjowanie działań i programów oświatowych, kulturalnych i rekreacyjnych ukierunkowanych na integrację środowiska niepełnosprawnych ze społecznością lokalną oraz aktywizację osób niepełnosprawnych;

- identyfikowanie i analizowanie potrzeb osób niepełnosprawnych związanych z ich pełnym dostępem do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym;
- inicjowanie opracowywania projektów programów dotyczących rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych;
- inicjowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności;
- inspirowanie do tworzenia baz danych zapewniających dostęp do informacji o dobrach i usługach umożliwiających pełne uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.

7. Promocja zdrowia psychicznego

Problemy dotyczące zdrowia psychicznego reguluje ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego. Jej przedmiotem są zagadnienia związane m.in. z badaniem, leczeniem, rehabilitacją oraz opieką i pomocą.

Ochrona zdrowia psychicznego według tej ustawy polega głównie na promocji zdrowia psychicznego, upośledzonym umysłowo i przejawiającym inne zakłócenia czynności psychicznych zapewnieniu opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy koniecznej do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, a także na kształtowaniu właściwych postaw społecznych wobec tych osób. Opieka nad tymi osobami może być wykonywana w ramach podstawowej i specjalistycznej opieki w formie pomocy doraźnej, dziennej, szpitalnej, środowiskowej oraz domach pomocy społecznej.

Powyższa ustawa nakłada na organy pomocy społecznej obowiązek organizowania na obszarze swojego działania oparcia społecznego dla osób, które z powodu choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego mają poważne trudności w samodzielnym zaspokajaniu potrzeb bytowych, zdrowotnych, emocjonalnych. Oparcie takie ma polegać na podtrzymywaniu i rozwijaniu umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, organizowaniu dla tych osób pomocy ze strony rodziny, innych osób, grup samopomocowych, organizacji społecznych i instytucji.

Z danych Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności w Jeleniej Górze wynika, że wśród 1760 osób ubiegających się w 2008 r. o orzeczenie lekarskie, 74 osoby mają ustalony stopień niepełnosprawności z powodu zaburzeń psychicznych, w tym 56 osób dorosłych i 18 dzieci. Wśród osób objętych świadczeniami

pomocy społecznej 178 osób ma orzeczony stopień niepełnosprawności (alternatywnie grupę inwalidzką lub niezdolność do pracy) z powodu zaburzeń psychicznych, a kolejne 100 osób takie zaburzenia wykazuje, lub też pozostaje pacjentami poradni zdrowia psychicznego.

W Jeleniej Górze, oprócz kilku poradni zdrowia psychicznego i uzależnień, działa również SP ZOZ Szpital Specjalistyczny MSWiA, który świadczy usługi medyczne w zakresie leczenia i profilaktyki czynnościowych zaburzeń nerwicowych oraz ostrych reakcji na stres.

Ponadto, od 2009 r. w NZOZ „Przychodnia Zabobrze-1” s.c. działa Oddział Dzienny Psychiatryczny i tylko w tym roku objął opieką ponad 60 osób. Hospitalizacja pacjentów w Oddziale jest ważnym i niezastąpionym etapem leczenia, gdyż umożliwia powrót do środowiska domowego i prawidłowe w nim funkcjonowanie.

Oddział Dzienny Psychiatryczny jest jedyną tego rodzaju placówką na terenie Miasta.

8. Opieka nad osobami starszymi

Z przeprowadzonej diagnozy mieszkańców Jeleniej Góry w poszczególnych grupach wiekowych wynika, że społeczeństwo miasta starzeje się. Sytuacja taka pociąga za sobą konieczność tworzenia odpowiedniego zabezpieczenia socjalnego, które zapewni osobom starszym warunki do godnego życia.

W strukturze organizacyjnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jeleniej Górze znajdują się dwie placówki:

- **Dom Pomocy Społecznej „Pogodna Jesień”** – całodobowa placówka dla osób starszych świadcząca usługi z zakresu potrzeb bytowych, opiekuńczych i wspomagających. Obecnie przebywa tam 88 osób w wieku od 60 do 92 lat;
- **Dzienny Dom Pomocy Społecznej** – placówka wsparcia dziennego dla 60 osób w wieku poprodukcyjnym świadcząca pomoc w zakresie: posiłków, organizacji czasu wolnego, terapię zajęciową, organizację imprez kulturalnych i okolicznościowych.

Na terenie Jeleniej Góry funkcjonuje **Zakład Opiekuńczo-Lecznicy** o profilu rehabilitacyjnym Caritas Diecezji Legnickiej. Zakład prowadzi opiekę nad osobami w terminalnej fazie choroby, w szczególności nowotworowej. Opieka polega na zwalczaniu objawów choroby, łagodzeniu cierpień fizycznych, wsparciu duchowym, poradnictwie paliatywnym i psychologicznym. Opiekę sprawuje profesjonalny zespół składający się

z lekarzy, pielęgniarek, fizjoterapeutów, psychologów, pracownika socjalnego, duchownego oraz wolontariuszy.

Chorzy oraz członkowie ich rodzin mogą również uzyskać pomoc i opiekę w **Poradni Opieki Paliatywnej** przy SP ZOZ Szpital Wojewódzki. Poradnia opiekuje się pacjentami, którzy zgłaszają się do Poradni osobiście lub jeżeli stan zdrowia na to nie pozwala – za pośrednictwem członków rodziny. Sprawowana opieka polega przede wszystkim, na zaopatrzeniu pacjenta w leki i badania pozwalające na w miarę sprawne funkcjonowanie chorego. Porady odbywają się na miejscu, gdyż Poradnia nie prowadzi wizyt domowych. Obecnie w Poradni zapisanych jest ok. 100 pacjentów.

Ponadto, osoby potrzebujące mogą korzystać z pomocy w formie usług opiekuńczych. Usługi świadczone są w miejscu zamieszkania i dostosowane są do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności. W 2008 r. pomocą objęte były 144 osoby dorosłe. Usługi świadczy Polski Komitet Pomocy Społecznej w Jeleniej Górze.

Na terenie Miasta działa także Karkonoski Uniwersytet Trzeciego Wieku, działający w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej Kolegium Karkonoskie. Celem jego działalności jest ustawiczne kształcenie seniorów, stymulowanie rozwoju osobowości, podnoszenie sprawności intelektualnej i fizycznej, upowszechnienie profilaktyki gerontologicznej i integracja społeczności słuchaczy. Słuchaczami Uniwersytetu mogą być osoby mające uprawnienia emerytalno-rentowe, po nabyciu praw członkowskich, bez względu na poziom wykształcenia.

9. Opieka nad dzieckiem i rodziną

Środowisko rodzinne to najważniejsze środowisko wychowawcze w życiu dziecka. Niepokojąca fala zjawisk patologicznych oraz wzrost bezrobocia przyczyniają się do powstawania wielu sytuacji konfliktowych, których negatywne skutki najbardziej dotyczą dzieci.

Dzieci i młodzież częściowo lub całkowicie pozbawione opieki rodzinnej wymagają pomocy poprzez zorganizowanie im opieki zastępczej. Przyjęte rozwiązania ustawowe szczególnie nacisk kładą na rozwijanie rodzinnych zastępczych form opieki oraz na tworzenie rodzinnych domów dziecka.

Zastępcze, rodzinne formy opieki nad dziećmi są najlepszym rozwiązaniem w przypadku, gdy dziecko pozbawione jest możliwości rozwoju w swojej naturalnej rodzinie. Zabezpieczają one w sposób właściwy potrzeby emocjonalne dziecka, tj. potrzebę miłości, akceptacji, poczucia bezpieczeństwa. Wychowywanie dzieci w warunkach rodzinnych umożliwia im wszechstronne przygotowanie się do samodzielnego, odpowiedzialnego życia. W 2008 r. na terenie Jeleniej Góry funkcjonowało 114 rodzin zastępczych, w których opiekę zapewniono dla 148 dzieci.

Funkcję opiekuńczą, wychowawczą i edukacyjną wobec dzieci z rodzin określanych jako dysfunkcyjne, w Jeleniej Górze sprawują:

- **Dom Dziecka Nr 2 „Dąbrówka”**, w którym przebywa 60 dzieci w wieku od 3 do 18 lat. Jest to placówka socjalizacyjna zapewniająca dzieciom całodobową, ciągłą lub okresową opiekę i wychowanie. Zaspakaja także niezbędne potrzeby bytowe i rozwojowe, w tym emocjonalne, społeczne, religijne. Zapewnia dzieciom korzystanie z przysługujących, na podstawie odrębnych przepisów świadczeń zdrowotnych i kształcenia, co najmniej na poziomie obowiązującego standardu opieki i wychowania;
- **Dom Dziecka dla Niemowląt i Młodszych Dzieci**. W placówce średniorocznie przebywa ok. 44 wychowanków w wieku od 0 do 13 lat. Placówka pełni funkcję interwencyjno-socjalizacyjną, a dzieci w wieku od 0 do 11 roku życia, które muszą być odizolowane od środowiska rodzinnego przyjmowane są w trybie natychmiastowym. W latach 2004-2008 dzięki pracy z rodzinami do domów rodzinnych z Jeleniej Góry powróciło 44 dzieci. Natomiast poprzez aktywne uczestnictwo w procedurach sądowych dotyczących zrzeczenia się bądź pozbawienia władzy rodzicielskiej, pracę z rodziną i współpracę z innymi instytucjami w omawianym okresie, przekazano do rodzin adopcyjnych i zastępczych 151 dzieci, w tym 64 z Jeleniej Góry;
- **Pogotowie opiekuńcze**. W placówce średniorocznie przebywa ok. 45 dzieci w wieku od 12 do 18 lat. Pogotowie zapewnia opiekę całodobową dzieciom i młodzieży, która z różnych przyczyn została jej pozbawiona. Do najczęstszych przyczyn zaliczyć można: niewydolność wychowawczą rodziny, alkoholizm, bezrobocie, nie realizowanie obowiązku szkolnego, konflikt z prawem, uzależnienia, wyjazdy rodziców za granicę, itp. Niepokojące jest też to, że coraz częściej do placówki przyjmowane są dzieci pochodzące z rodzin zastępczych, a nawet adopcyjnych. W licznych przypadkach zdarza się to po kilku latach pobytu dziecka w takiej rodzinie;

- **Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii.** Placówka zapewnia opiekę dzieciom z trudnościami w uczeniu się, z zaburzeniami w funkcjonowaniu społecznym oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym. MOS zapewnia wychowankom zdobywanie wiedzy na poziomie umożliwiającym co najmniej kontynuację nauki na następnym etapie kształcenia, rozwija zdolności myślenia analitycznego i syntetycznego. Eliminuje przyczyny i przejawy zaburzeń zachowania poprzez organizowanie zajęć terapeutyczno-wychowawczych i resocjalizacyjnych. Zapewnia całodobową opiekę 48 wychowankom w wieku od 10 do 18 roku życia.

Miasto Jelenia Góra od wielu lat prowadzi działania skierowane do dzieci z rodzin zagrożonych patologią i przemocą. Zadania w tym zakresie zostały ujęte w Miejskim Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Miejskim Programie Przeciwdziałania Narkomanii, a ich realizacja odbywa się m.in. poprzez dofinansowanie świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych. Na terenie Jeleniej Góry działa ogółem 19 świetlic, do których uczęszcza średnio około 500 dzieci. Dzieci w świetlicach objęte są opieką pedagogiczną i psychologiczną. Ponadto korzystają z programów profilaktycznych realizowanych podczas ferii zimowych i wypoczynku letniego, a także uczestniczą w zajęciach sportowych. Działania profilaktyczne z zakresu przeciwdziałania patologiom, prowadzone są przy udziale i ścisłej współpracy jednostek organizacyjnych Miasta z instytucjami i organizacjami pozarządowymi.

W celu skutecznego przeciwdziałania pogłębianiu się kryzysów i narastaniu problemów w rodzinach, niezbędnym staje się utworzenie profesjonalnego, sprawnie funkcjonującego systemu poradnictwa specjalistycznego i wsparcia rodzin. Stworzenie możliwości pomocy rodzinie w rozwiązywaniu bieżących problemów małżeńskich, wychowawczych, rodzinnych pojawiających się na poszczególnych etapach życia rodzinnego, mogłoby zapobiec narastaniu i pogłębianiu się dysfunkcji rodziny. Ważnym elementem jest także zapewnienie w środowisku lokalnym opieki i oddziaływania wychowawczego dzieciom i młodzieży wymagającym wsparcia i pomocy. Jest to szczególnie ważne z uwagi na stale rosnącą liczbę dzieci pozbawionych właściwej opieki ze strony rodziców, wzrost poziomu picia alkoholu przez młodzież oraz rosnącą liczbę wykroczeń popełnianych przez coraz młodsze dzieci. Istotnym celem jest również zabezpieczenie pomocy osobom i rodzinom w nagłych sytuacjach kryzysowych. Brak bezpiecznych miejsc dla ofiar przemocy domowej i innych nagłych sytuacji kryzysowych uniemożliwia zorganizowanie natychmiastowej pomocy. Osoby krzywdzone znajdują się często w sytuacjach zagrażających ich zdrowiu, a nawet życiu.

10. Bezdomność

Bezdomność nie ma jednoznacznej definicji, ale często określa się ją jako sytuację osób, które w danym czasie nie posiadają i własnym staraniem nie mogą zapewnić sobie takiego schronienia, które mogłyby uważać za swoje i które spełniałoby minimalne warunki pozwalające uznać je za pomieszczenie mieszkalne. Bezdomność jest to względnie trwała sytuacja człowieka pozbawionego dachu nad głową albo nie posiadającego własnego mieszkania.

Problem bezdomności dotyczy w Polsce niemal wszystkich grup wiekowych, zarówno osób młodych, jak i osób starszych. Przyczyn jest bardzo wiele, ale jedną z głównych stanowi brak więzi i oparcia w rodzinie. Dlatego też najbardziej narażone na ryzyko bezdomności są osoby z rozbitych lub dysfunkcyjnych rodzin, osoby samotne, osoby opuszczające zakłady karne oraz dorośli wychowankowie domów dziecka.

Długotrwałe pozostawanie bez pracy prowadzi do utraty wiary we własne możliwości, depresji, wreszcie do izolacji i bierności. Brak środków do życia po pewnym czasie skutkuje utratą mieszkania i w rezultacie bezdomnością. Z kolei osobom bezdomnym niezwykle trudno jest znaleźć stałą pracę, która pozwoliłaby na zmianę warunków życia.

Innymi przyczynami bezdomności są: uzależnienia, przestępczość, odrzucenie lub brak opieki ze strony najbliższych.

Skala zjawiska bezdomności jest bardzo trudna do oszacowania. Trudności z policzeniem ludzi bezdomnych wynikają z ich ruchliwości przestrzennej oraz braku meldunku. Ogólnie, liczbę bezdomnych z terenu Jeleniej Góry szacuje się na około 75 osób. Dane te wynikają z interwencji podejmowanych przez funkcjonariuszy Straży Miejskiej.

Pomocy osobom bezdomnym na terenie miasta udziela Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta, które prowadzi:

- Schronisko dla Bezdomnych Mężczyzn – 79 miejsc stałych;
- Dom św. Brata Alberta dla Osób Starszych i Niepełnosprawnych – 42 miejsca.

W placówkach tych, bezdomni mają zapewniony nocleg, wyżywienie, odzież oraz opiekę medyczną i pomoc prawną. Placówki prowadzą także działalność wychowawczo-oświatową, zajęcia terapii uzależnień oraz pomoc w reintegracji zawodowej i społecznej.

W sytuacjach kryzysowych przy udziale Ośrodka Interwencji Kryzysowej, organizowany jest krótkotrwały pobyt - do 3 miesięcy, w instytucjach poza Jelenią Górą tj. Dom dla Samotnych Matek z Dziećmi w Pobiednej, Zgorzelcu i Głogowie, Noclegowni w Legnicy,

Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Wałbrzychu oraz Stowarzyszeniu MONAR Regionalnym Centrum Pomocy Bliźniemu MARKOT w Wałbrzychu.

11. Uwarunkowania ekonomiczne

Miasto jest ośrodkiem koncentracji działalności gospodarczej w regionie jeleniogórskim. Z ogólnej liczby około 37,5 tys. podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w regionie, prawie 27% zlokalizowanych jest w Jeleniej Górze. W strukturze podmiotów gospodarczych dominuje działalność w sekcji „G”, tj. handel hurtowy i detaliczny, naprawy pojazdów oraz artykułów gospodarstwa domowego. Podmioty zarejestrowane w tej sekcji stanowią 42,2% ogółu jednostek gospodarczych. W mieście funkcjonuje niemal 1400 sklepów, których rozmieszczenie jest w zasadzie równomierne, około 3000 placówek świadczących usługi bytowe mieszkańcom. Z siecią placówek handlowych integralnie związana jest sieć gastronomiczna. Jej stan i struktura determinowane są rozwojem funkcji turystycznej miasta. Obecnie w Jeleniej Górze funkcjonuje ok. 160 zakładów gastronomicznych, 7 hoteli i 2 schroniska. Zdecydowaną większość podmiotów gospodarczych prowadzących działalność usługową, produkcyjną i budowlaną na terenie miasta stanowią jednostki małe, tj. zatrudniające do 9 pracowników, co stanowi aż 96% wszystkich podmiotów. Duże znaczenie w regionie odgrywiają takie podmioty gospodarcze jak: Przedsiębiorstwo Farmaceutyczne "Jelfa" S.A., PMPoland S.A. oraz JZO sp. z o.o.

Rozwój przedsiębiorczości w Jeleniej Górze i sąsiednich gminach, wspierany jest przez rozwiniętą sieć banków, instytucji finansowych i firm ubezpieczeniowych. W Jeleniej Górze mają swoje oddziały wszystkie znaczące w Polsce banki o charakterze ogólnokrajowym lub ponadregionalnym.

Rolnictwo nie jest znaczącą dziedziną gospodarki lokalnej w Jeleniej Górze. Tereny rolnicze zajmują ok. 4230 ha, tj. 38,7% obszaru Jeleniej Góry, lecz z gospodarki rolnej utrzymuje się zaledwie 262 osoby. W dalszym rozwoju jeleniogórskiego rolnictwa duże znaczenie będzie miało ograniczenie przestrzeni rolniczej. Będzie ona przeznaczona głównie na rozwój przestrzenny miasta, a częściowo też pod nowe zalesienia. Znaczenie rolnictwa, jako składnika bazy ekonomicznej miasta, a także miejsca pracy ulegnie dalszemu pomniejszeniu.

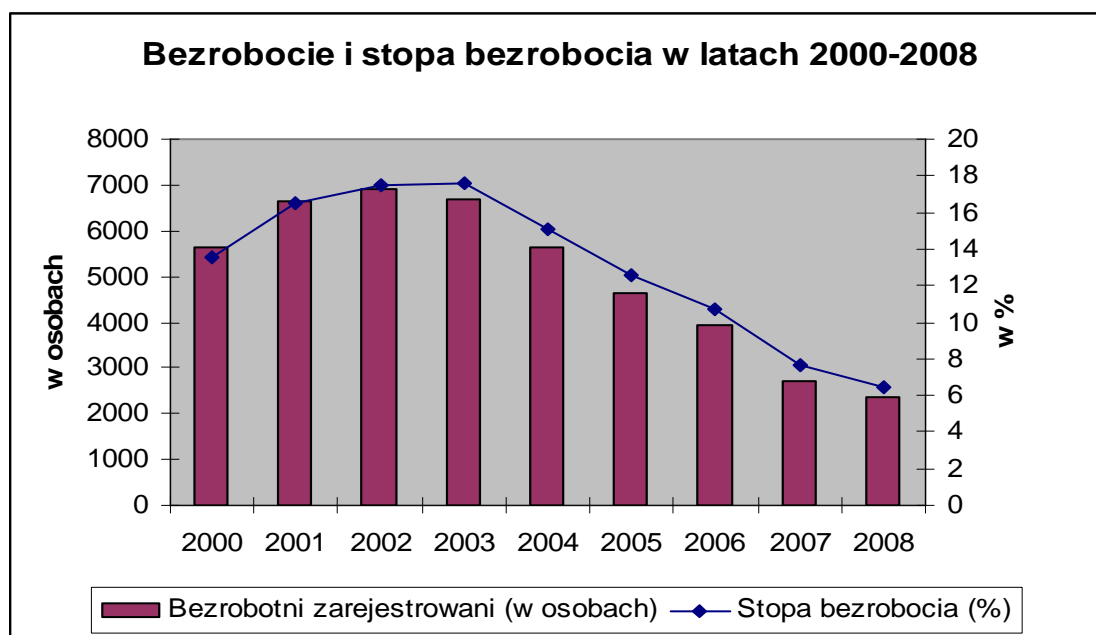
Analizując strukturę zatrudnienia w Jeleniej Górze według sektorów gospodarki możemy wskazać, iż w roku 2008 najwięcej osób zatrudnionych było w sektorze usług rynkowych, ponad 39% ogółu pracujących. Kolejnym, co do wielkości zatrudnienia, sektorem gospodarki był przemysł, w którym pracowało prawie 33% wszystkich zatrudnionych, natomiast w sektorze usług nierynkowych obejmujących administrację publiczną i obronę narodową, edukację, ochronę zdrowia i pomoc społeczną zatrudnionych było ponad 27% pracujących.

W 2008 roku w Jeleniej Górze zarejestrowanych było 2381 osób bezrobotnych, z czego 1233 stanowiły kobiety. W porównaniu z latami ubiegłymi liczba zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszyła się w znaczący sposób. Skalę zmian w latach 2000-2008 przedstawia poniższe zestawienie:

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2000-2008

	Lata								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Bezrobotni zarejestrowani (w osobach)	5627	6645	6895	6689	5654	4637	3955	2731	2381
Stopa bezrobocia (%)	13,6	16,5	17,5	17,6	15,1	12,6	10,7	7,7	6,5

Zródło: Opracowanie własne na podstawie informacji Powiatowego Urzędu Pracy w Jeleniej Górze

Od momentu wejścia Polski do Unii Europejskiej obserwuje się szereg korzystnych tendencji zmian na rynku pracy. Nastąpiła znaczna poprawa sytuacji wśród osób, które znajdują się „w szczególnej sytuacji na rynku pracy”, czyli młodzieży, bezrobotnych o niskich kwalifikacjach zawodowych oraz długotrwale bezrobotnych.

Podobnie, jak na obszarze całego kraju problemem jest długotrwale bezrobocie grożące trwałą marginalizacją osób nim dotkniętych. W 2008 r. w Jeleniej Górze zarejestrowanych było 178 bezrobotnych pozostających bez pracy przez 12-24 miesiące oraz 251 bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy. Na szczególną uwagę zasługuje spadek liczby bezrobotnej młodzieży, do 25 roku życia, która w 2008 roku liczyła 229 osób, co stanowiło zaledwie 9% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych.

Problemem jest niski poziom wykształcenia znacznej części bezrobotnych, ponieważ osoby z wykształceniem zawodowym i gimnazjalnym stanowiły 57%, natomiast osoby z wykształceniem policealnym i średnim stanowiły grupę 32% ogółu bezrobotnych. Najmniej zarejestrowanych było osób z wyższym wykształceniem, które stanowiły tylko 9%.

Poprawa sytuacji na rynku pracy w Jeleniej Górze w roku 2008 w porównaniu z latami ubiegłymi wynika przede wszystkim ze:

- wzrostu liczby pracujących;
- wzrostu liczby bezrobotnych podejmujących pracę;
- wzrostu napływu ofert pracy do powiatowego urzędu pracy;
- wzrostu dużej skali wyjazdów do pracy sezonowej za granicę.

Na zmniejszenie się liczby bezrobotnych miał również wpływ wzrost wyłączeń z ewidencji z powodu rozpoczęcia szkolenia, stażu oraz z tytułu nie potwierdzenia gotowości do podejmowania pracy.

Straty i skutki społeczne, które powoduje bezrobocie są trudne do oszacowania. Pojawia się degradacja dużych grup społecznych, bezrobotnych oraz ich rodzin. Brak zatrudnienia wpływa negatywnie nie tylko na sytuację ekonomiczną rodziny, ale ma również wpływ na jakość jej życia. Przymusowe pozostawanie bez pracy oraz niemożność znalezienia ponownego zatrudnienia jest powodem marginalizacji, patologii społecznych oraz konfliktu z prawem pod wpływem obecnych frustracji i niezadowolenia społecznego. Stres i utrata stabilizacji są przyczyną kryzysu psychicznego osoby bezrobotnej oraz powodują trudności w podejmowaniu racjonalnych decyzji. Okres bezrobocia powoduje zmianę dotychczasowego trybu życia. Nadmiar wolnego czasu oraz poczucie bezradności są powodem sięgania po używki oraz alkohol. Z czasem w bardzo znaczny sposób uwidacznia się pogorszenie

poziomu życia i izolacja społeczna oraz konflikt z prawem jako wynik braku pracy i przejścia na zasiłek, z kolei jego utrata i ostatecznie korzystanie z pomocy społecznej jako walka z ubóstwem.

12. Analiza strategiczna

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Wysoka aktywność i doświadczenie władz samorządowych • Wysoki poziom tolerancji wśród społeczności lokalnej • Dostępność do usług pomocy społecznej • Sieć placówek opiekuńczo-wychowawczych • Placówki opiekuńcze dla osób starszych • Stowarzyszenia i organizacje pozarządowe • Społeczna działalność kościołów • Wykwalifikowana kadra • Wysoki stopień prywatyzacji lokalnej gospodarki • Malejąca skala bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> • Niekorzystne zjawiska demograficzne • Niedostosowanie niektórych obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych • Brak placówek opieki nad osobami z zaburzeniami psychicznymi • Niedobór zasobów mieszkań socjalnych • Niski poziom świadomości obywatelskiej mieszkańców • Wzrost agresywnych zachowań wśród dzieci i młodzieży • Rozwój zjawisk patologicznych (alkoholizm, narkomania, przestępczość)
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa infrastruktury społecznej w zakresie pomocy ludziom starszym, niepełnosprawnym, bezdomnym • Doskonalenie kadry jednostek organizacyjnych miasta działających na rzecz potrzebujących wsparcia i pomocy • Wzrost intensywności i zakresu współpracy miasta z organizacjami pozarządowymi działającymi w sferze pomocy społecznej i ochrony zdrowia • Większa skłonność mieszkańców miasta do podjęcia działalności gospodarczej na własny rachunek • Możliwość pozyskania wsparcia finansowego z Unii Europejskiej, w tym z Europejskiego Funduszu Społecznego 	<ul style="list-style-type: none"> • Rosnąca skala potrzeb w zakresie pomocy społecznej • Przeszkody mentalne u osób zagrożonych wykluczeniem społecznym: apatia, zubożenie, myślenie, „że niewiele da się zmienić” • Rozwój społecznych postaw roszczeniowych • Brak środków zewnętrznych na rozwój infrastruktury społecznej miasta • Niedofinansowanie służby zdrowia • Utrwalenie w świadomości bezrobotnych zjawiska bezrobocia jako „sposobu na życie”

III. CELE POLITYKI SPOŁECZNEJ

Cel strategiczny:

Wysoki poziom rozwoju społecznego – integracja społeczna

Cele operacyjne:

- I. Utrzymanie niskiego poziomu bezrobocia;
- II. Ograniczenie zjawiska patologii społecznych oraz jej przyczyn i skutków;
- III. Intensyfikacja dialogu społecznego;
- IV. Zapewnienie akceptowanego przez społeczność miasta poziomu opieki zdrowotnej;
- V. Zapewnienie akceptowanego przez społeczność miasta poziomu opieki socjalnej i pomocy społecznej;
- VI. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym możliwości pełniejszego funkcjonowania w społeczeństwie.

Cel I: Utrzymanie niskiego poziomu bezrobocia

Zadania:

1. Tworzenie sprzyjających warunków do inwestowania w mieście i do powstawania nowych miejsc pracy;
2. Aktywizacja osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy;
3. Wdrożenie modelu Centrum Integracji Społecznej w celu aktywizacji społeczności lokalnej;
4. Utrzymanie w strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej Klubu Integracji Społecznej;
5. Promowanie elastycznych form zatrudnienia (telepraca, praca czasowa, praca zadaniowa w niepełnym wymiarze czasu pracy);
6. Pozyskiwanie środków Europejskiego Funduszu Społecznego na realizację działań mających na celu aktywną integrację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Realizatorzy: Powiatowy Urząd Pracy, Miasto Jelenia Góra, MOPS, organizacje pozarządowe.

Mierniki:

- Liczba osób korzystających z usług Centrum Integracji Społecznej;
- Liczba uczestników Klubu Integracji Społecznej;
- Liczba osób korzystających z poradnictwa i doradztwa zawodowego;
- Liczba osób objętych szkoleniem i przekwalifikowaniem;
- Liczba projektów skierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- Liczba osób, które podjęły pracę w ciągu 6 miesięcy od zakończenia działania/projektu.

Cel II: Ograniczenie zjawiska patologii społecznych oraz jej przyczyn i skutków

II.1. Przeciwdziałanie uzależnieniom

Zadania:

1. Realizowanie Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, w tym m.in.:
 - zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych, współuzależnionych i osób zagrożonych uzależnieniem;
 - udzielanie pomocy społecznej, psychologicznej i prawnej rodzinom, w których występuje problem nadużywania alkoholu;
 - wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych;
 - zapewnienie działania Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
2. Realizowanie Miejskiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, w tym m.in.:
 - zainicjowanie długofalowego procesu edukacji społecznej związanej z narkomanią i uwrażliwienia na wczesne oznaki uzależnienia;
 - redukcja dostępności i zapotrzebowania na substancje narkotyczne, w szczególności przez działania profilaktyczne w środowisku lokalnym;
 - prowadzenie kampanii i przedsięwzięć edukacyjnych w przedmiocie uzależnienia od środków narkotycznych i odurzających.

Realizatorzy: Miasto Jelenia Góra, organizacje pozarządowe.

Mierniki:

- Liczba zrealizowanych projektów na rzecz osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem;
- Liczba uczestników projektów, w tym dzieci i młodzieży pochodzących z rodzin z problemem uzależnień.

*II.2. Przeciwdziałanie zjawiskom przemocy***Zadania:**

1. Stworzenie kompleksowego systemu pomocy ofiarom i sprawcom przemocy w rodzinie i przemocy rówieśniczej;
2. Zwiększenie dostępności do specjalistów ds. przemocy w rodzinie;
3. Wspieranie działalności placówek przeciwdziałania przemocy w rodzinie, prowadzonych przez organizacje pozarządowe oraz uruchomienie dodatkowych dyżurów konsultacyjnych dla ofiar przemocy domowej;
4. Kształcenie i doskonalenie zawodowe kadr służb społecznych oraz instytucji i organizacji zajmujących się pomocą osobom dotkniętym przemocą w rodzinie oraz sprawcom przemocy.

Realizatorzy: Miasto Jelenia Góra, MOPS, OIK, Policja, Straż Miejska, organizacje pozarządowe.

Mierniki:

- Liczba osób, którym udzielono specjalistycznej pomocy z uwzględnieniem ofiar przemocy, jej sprawców oraz świadków;
- Liczba zorganizowanych szkoleń, konferencji, kampanii społecznych dotyczących problematyki przemocy w rodzinie i liczba ich uczestników.

*II.3. Przeciwdziałanie bezdomności***Zadania:**

1. Wdrożenie indywidualnych programów resocjalizacji i reintegracji bezdomnych;
2. Utworzenie i prowadzenie noclegowni dla kobiet, w tym pokoi interwencji kryzysowej;
3. Utworzenie zespołu mieszkań socjalnych;
4. Doskonalenie systemu motywacyjnego dla osób aktywnie pracujących na rzecz wyjścia z bezdomności.

Realizatorzy: Miasto Jelenia Góra, MOPS, OIK, organizacje pozarządowe.

Mierniki:

- Liczba projektów zrealizowanych na rzecz osób bezdomnych oraz liczba ich uczestników;
- Liczba osób bezdomnych uczestniczących w programie wychodzenia z bezdomności;
- Liczba nowopowstałych miejsc noclegowych;
- Liczba utworzonych mieszkań chronionych i socjalnych.

II.4. Redukcja zjawiska ubóstwa

Zadania:

1. Rozwój usług doradczych dla osób chcących podjąć samodzielną działalność gospodarczą;
2. Wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym pracą socjalną, informacją oraz poradnictwem prawnym;
3. Poprawa bezpieczeństwa socjalnego rodzin;
4. Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie monitorowania i rozwiązywania zjawiska bezrobocia, poprzez organizację prac interwencyjnych, robót publicznych oraz prac społecznie użytecznych.

Realizatorzy: Miasto Jelenia Góra, MOPS, PUP.

Mierniki:

- Liczba projektów zrealizowanych na rzecz osób chcących podjąć działalność gospodarczą;
- Liczba osób, które skorzystały z porad prawnych;
- Liczba osób, które były zatrudnione w ramach prac interwencyjnych, robót publicznych i prac społecznie użytecznych.

Cel III: Intensyfikacja dialogu społecznego

Zadania:

1. Realizowanie Programu współpracy Miasta Jelenia Góra z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami działalności pożytku publicznego, w tym m.in.:
 - budowanie partnerskich relacji między organizacjami pozarządowymi a administracją samorządową w realizacji zadań publicznych;

- wspieranie inicjatyw społecznych służących budowie społeczeństwa obywatelskiego;
 - wspieranie form samopomocowych rozwiązywania problemów społecznych.
2. Krzewienie idei społeczeństwa obywatelskiego, w tym m.in.:
- działania wzmacniające poczucie tożsamości lokalnej i wspólnotowej;
 - kreowanie i wspieranie lokalnych liderów społecznych;
 - działania aktywizujące środowiska zmarginalizowane lub zagrożone wykluczeniem społecznym;
 - inicjatywy o charakterze samopomocowym;
 - promowanie innowacyjnych metod i technik rozwiązywania problemów polityki społecznej.

Realizatorzy: Miasto Jelenia Góra, organizacje pozarządowe.

Mierniki:

- Liczba projektów oraz innych przedsięwzięć zrealizowanych wspólnie przez Miasto Jelenia Góra oraz organizacje pozarządowe;
- Liczba uczestników/odbiorców zrealizowanych projektów.

Cel IV: Zapewnienie akceptowanego przez społeczność miasta poziomu opieki zdrowotnej

Zadania:

1. Realizowanie Programu profilaktyki chorób i promocji zdrowia dla mieszkańców Jeleniej Góry , w tym m.in.:
 - programów profilaktyki chorób nowotworowych;
 - programów profilaktyki chorób wzroku, słuchu i wad postawy u dzieci;
 - profilaktyki stomatologicznej u dzieci;
 - promocji honorowego krwiodawstwa;
 - szkolenia z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej.
2. Wspieranie działań na rzecz zabezpieczenia specjalistycznej opieki medycznej na bazie obecnego SP ZOZ Szpital Wojewódzki w Jeleniej Górze;
3. Podejmowanie działań na rzecz ochrony zdrowia psychicznego.

Realizatorzy: Miasto Jelenia Góra, placówki służby zdrowia, organizacje pozarządowe.

Mierniki:

- Liczba zrealizowanych programów profilaktyki chorób i promocji zdrowia;
- Liczba uczestników w/w programów;
- Liczba i rodzaj działań podejmowanych na rzecz SP ZOZ Szpital Wojewódzki;
- Liczba i rodzaj działań związanych z ochroną zdrowia psychicznego.

Cel V: Zapewnienie akceptowanego przez społeczność miasta poziomu opieki socjalnej i pomocy społecznej.

V.1. Doskonalenie systemu opieki nad dziećmi i rodziną

Zadania:

1. Popularyzowanie współpracy między instytucjami i organizacjami pozarządowymi udzielającymi pomocy dziecku i rodzinie;
2. Wspieranie rozwoju świetlic środowiskowych dla dzieci i młodzieży prowadzonych przez organizacje pozarządowe i inne podmioty pożytku publicznego;
3. Inicjowanie powstawania ośrodków dla osób w kryzysie oraz informowanie o możliwości otrzymania pomocy w środowisku;
4. Wspieranie doradcze, organizacyjne, prawne, psychologiczne dzieci dotkniętych problemem sieroctwa;
5. Upowszechnianie roli i znaczenia rozwoju rodzinnych, zastępczych form opieki.
6. Utworzenie zespołu mieszkań chronionych.

Realizatorzy: Miasto Jelenia Góra, organizacje pozarządowe, MOPS, OIK

Mierniki:

- Liczba dzieci i młodzieży korzystającej z oferty profilaktycznej instytucji i organizacji pozarządowych;
- Liczba osób korzystających z poradnictwa rodzinnego, w tym z pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- Liczba dzieci znajdujących się w placówkach opiekuńczo – wychowawczych;
- Liczba dzieci w rodzinach zastępczych;
- Liczba rodzin zastępczych;
- Liczba dzieci oddanych do adopcji.

V.2. Aktywizacja społeczna osób starszych

Zadania:

1. Przeciwdziałanie izolacji i wykluczeniu społecznemu ludzi w podeszłym wieku;
2. Podjęcie działań w kierunku organizacji klubu seniora;
3. Doradztwo i promowanie rozwoju małych form pomocy dla osób w podeszłym wieku, w tym rodzinnych domów pomocy.

Realizatorzy: Miasto Jelenia Góra, jednostki pomocy społecznej, organizacje pozarządowe.

Mierniki:

- Liczba uczestników Klubu Seniora;
- Liczba i rodzaj działań skierowanych do osób starszych.

V.3. Podnoszenie jakości usług świadczonych przez jednostki pomocy społecznej

Zadania:

1. Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji pracowników oraz kadry kierowniczej jednostek pomocy społecznej poprzez udział w szkoleniach i kursach z zakresu nowych metod i technik pracy w pomocy społecznej – w szczególności w warunkach UE;
2. Uczestniczenie w konferencjach, warsztatach, wymianach.

Realizatorzy: Miasto Jelenia Góra, jednostki pomocy społecznej

Mierniki:

- Liczba szkoleń, kursów, warsztatów, konferencji, skierowanych do kadr służb społecznych;
- Liczba uczestników szkoleń, kursów, warsztatów, konferencji.

Cel VI: Zapewnienie osobom niepełnosprawnym możliwości pełniejszego funkcjonowania w społeczeństwie.

Zadania:

Realizowanie Programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych MOST, w tym m.in.:

- likwidowanie barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej oraz mieszkaniach i budynkach prywatnych;
- wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych w dostępie do edukacji;

- wspieranie i promowanie warsztatów terapii zajęciowej;
- organizowanie i współfinansowanie imprez sportowych, rekreacyjnych i turystycznych;
- aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.

Realizatorzy: Miasto Jelenia Góra, MOPS, organizacje pozarządowe, Powiatowy Urząd Pracy.

Mierniki:

- Liczba projektów skierowanych do osób niepełnosprawnych i ich rodzin;
- Liczba osób korzystających z różnych form pomocy dla osób niepełnosprawnych;
- Liczba kampanii społecznych, konferencji, szkoleń, związanych z problematyką niepełnosprawności oraz liczba ich uczestników i odbiorców;
- Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z różnych form aktywizacji zawodowej, w tym: z doradztwa zawodowego, szkolenia, przekwalifikowania.

IV. PODMIOTY REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU POLITYKI SPOŁECZNEJ MIASTA JELENIEJ GÓRY

Urząd Miasta Jelenia Góra, w tym m.in.:

- Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej
- Pełnomocnik Prezydenta Miasta Jeleniej Góry ds. Osób Niepełnosprawnych

Jednostki organizacyjne Miasta Jelenia Góra, w tym m.in.:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, w tym:
 - Dom Pomocy Społecznej „Pogodna Jesień”
 - Dzienny Dom Pomocy Społecznej
- Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności
- Ośrodek Interwencji Kryzysowej
- Dom Dziecka Nr 2 „Dąbrówka”
- Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii
- Publiczna Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna
- Straż Miejska

Inne:

- Powiatowy Urząd Pracy
- Komenda Miejska Policji
- Zakład Pielęgnacyjno – Opiekuńczy, prowadzony przez Caritas Diecezji Legnickiej
- Zakład Aktywności Zawodowej „Rosa”, prowadzony przez Caritas Diecezji Legnickiej
- Dom Dziecka dla Niemowląt i Młodszych Dzieci
- Pogotowie Opiekuńcze
- Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy
- Regionalny Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego
- Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych

Organizacje pozarządowe:

- Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka

- Karkonoski Sejmik Osób Niepełnosprawnych
- Jeleniogórskie Stowarzyszenie Osób Bezrobotnych
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
- Polskie Towarzystwo Walki z Kalectwem
w tym Warsztat Terapii Zajęciowej – dla osób niepełnosprawnych z normą umysłową
- Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym,
w tym Warsztat Terapii Zajęciowej – dla osób z niepełnosprawnością intelektualną
- Polski Związek Głuchych
- Polski Związek Niewidomych
- Polski Komitet Pomocy Społecznej
- Polski Czerwony Krzyż
- Poradnia Profilaktyki i Terapii Uzależnień „MONAR”
- Schronisko dla Bezdomnych Mężczyzn Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta
- Dom dla Bezdomnych Mężczyzn Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta
- Świetlice Środowiskowe prowadzone przez różne podmioty

Kościół:

- Kościoły Katolickie
- Kościół Zielonoświątkowy
- Kościół Boży w Chrystusie
- Kościół Ewangelicznych Chrześcijan
- Kościół Polskokatolicki
- Kościół Ewangelicko – Augsburski
- Kościół Adwentystów Dnia Siódmego
- Kościół Prawosławny

V. ZAKOŃCZENIE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Jeleniej Góry na lata 2010-2015 ma na celu poprawę jakości życia mieszkańców Miasta, m.in. poprzez skuteczne przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób z grup ryzyka oraz stworzenie warunków do zaspokojenia ich potrzeb.

Określone w Strategii cele operacyjne wytyczają główne kierunki działania w zakresie polityki społecznej, które powinny służyć harmonijnemu rozwojowi Jeleniej Góry.

Instrumentem finansowym działań związanych z realizacją zadań określonych w Strategii są przede wszystkim środki pochodzące z dochodów własnych miasta oraz środki pochodzące z budżetu państwa. Strategia stanowi także podstawę do pozyskiwania środków z funduszy europejskich, w tym z Europejskiego Funduszu Społecznego. Europejski Fundusz Społeczny w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki finansuje m.in. działania w zakresie aktywnej walki z bezrobociem oraz przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Jeleniej Góry będzie realizowana zgodnie z:

- zasadą orientacji – podmiot działania stanowią mieszkańcy znajdujący się w kryzysie z powodów materialnych, problemów opiekuńczo-wychowawczych, bezrobocia itp.;
- zasadą partnerstwa – współpracy z organizacjami społecznymi i pozarządowymi oraz innymi instytucjami w celu efektywnego wykorzystywania funduszy publicznych, pozyskiwania środków ze źródeł pozabudżetowych, a także jako element integracji społecznej;
- zasadą działania wielokierunkowego – zajmowanie się kilkoma dziedzinami życia społecznego i jednoczesnym objęciem poszczególnych obszarów problemowych, np.: niepełnosprawni, bezrobotni, bezdomni, osoby w podeszłym wieku, rodziny niewydolne wychowawczo, itp.
- zasadą solidaryzmu i integracji społecznej – rozłożenie obciążeń na wszystkich członków społeczności lokalnej i stworzenie im możliwości działania na rzecz innych. Zgodnie z ideą wspólnej troski o dobro mieszkańców, rozwijania aktywności obywatelskiej sprzyjającej integracji.

BIBLIOGRAFIA

- Strategia rozwoju Jeleniej Góry na lata 2004 – 2015
- Strategia Polityki Społecznej na lata 2007 – 2013, dokument towarzyszący realizacji Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007 – 2013
- Dolnośląska Strategia Integracji Społecznej na lata 2005 – 2013
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.)
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 ze zm.)
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1143 ze zm.)
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473 ze zm.)
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2005 r. Nr 179, poz. 1485 ze zm.)
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity Dz. U. z 2008 r. Nr 14, poz. 92 ze zm.)
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jednolity Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415 ze zm.)
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 1994 r. Nr 111, poz. 535 ze zm.)
- Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2010 rok
- Miejski Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2010 – 2015
- Program współpracy Miasta Jeleniej Góra z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami działalności pożytku publicznego na 2010 rok
- Program profilaktyki i promocji zdrowia dla mieszkańców Jeleniej Góry na lata 2008-2010
- Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych MOST na lata 2009-2012